

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÂMBĂTA » WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL IX » NR. 397 » 27 aprilie – 11 mai 2013 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

Interviu cu Andra Rotaru:

„E nevoie să-mi bată inima ca să știu că fac ceva în direcția bună“

„Prima dată cînd am ajuns în apropierea celor deja consacrați într-ale 2000-ismului de abia puteam să număr pe degete. Parcă stătusem ascunsă într-un buncăr, iar lumea exista mult în afara mea. Nu cred că am reușit să învăț alfabetul general al acestui 2000-ism, indiferent de cît am încercat, parcă am fost și sînt atrasă pe lîngă.“

Citiți un interviu realizat de Elena Vlădăreanu » paginile 8-9

ACTUALITATE

Finanțările CNC – de la Festivalul „Peștișorul de aur“ la educarea tinerilor din Mioveni

Iulia Blaga

Printre învinșii de la lungmetraj se numără și cunoscutul cineast britanic Peter Greenaway, al cărui proiect despre călătoria lui Constantin Brâncuși de la Hobita la Paris, *Mergind spre Paris*, a picat al doilea sub linie.

» pag. 3

Rockin' by myself

Rockviem pentru Levon

Dumitru Ungureanu

Greu de găsit cuvintele în cazul morții cuiva, personalitate publică sau prieten de pahar. Dacă le nimerești, potriveala pare să țină mai degrabă de-o anume dexteritate a scrisului constant „la gazetă“, decît de sentimentul profund al emoției la aflarea vestii. Onestitatea celui care „se jelește“ în text poate fi simulantă? Fără îndoială că da.

» pag. 6

Cronică de carte

Dracul românesc

Doris Mironescu

Mircea Păduraru cercetează cu o admirabilă acribie, clasifică rar și argumentează strîns, cu o suplete de spadasin, printre argumente și contraargumente, precizate cavalereste, ale propriilor teze. Nu e vorba doar de o banală dovdă de sănătate conservată prin gimnastică mintii.

» pag. 11

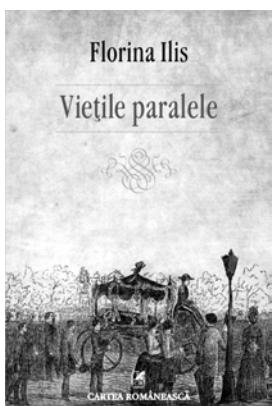
Avanpremieră

Bogdan Suceavă – *Memorii din biblioteca ideală*

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din volumul *Memorii din biblioteca ideală*, de Bogdan Suceavă, care va apărea în curînd la Editura Polirom, în colecția „Ego-grafii“.

» pag. 12-13

PE SCURT

Florina Ilis – cîștigătoarea Premiilor literare „Ziarul de Iași“ 2013

Cea de-a zecea ediție a Premiului Național de Proză „Ziarul de Iași“ a fost cîștigată de Florina Ilis cu romanul *Viețile paralele*, publicat în 2012 la Editura Cartea Românească. Au mai fost nominalizate volumele *Nepotul lui Dracula* de Alexandru Mușina, *Cronicile genocidului* de Radu Aldulescu, *Toate bufnitele* de Filip Florian și *Hotel Universal* de Simona Sora.

„Florina Ilis reconstituie viața lui Eminescu pe baza unui impresionant efort documentar, dar documentația este absorbită în ficțiune. Romanul propune o vertiginoasă navetă temporală care face legătura între existența lui Eminescu și posteritatea lui. Un roman pasionant, scris de o romancieră care să impună ca una dintre revelațiile prozei românești din ultimul deceniu. Sint convins că juriul a făcut o alegere fericită“, subliniază Alexandru Călinescu, critic literar și președinte al juriului. Din juriu au mai făcut parte Emil Brumaru, Valeriu Gherghel, Doris Mironescu, Codrin Liviu Cuțitaru, Bogdan Crețu și Antonio Patraș.

Florina Ilis, originară din județul Bihor, dar stabilită în Cluj, a absolvit Facultatea de Litere și Școala de Înalte Studii Post-universitare din cadrul Universității „Babeș-Bolyai“. Debutul în lumea literară l-a făcut în anul 2000, cu volumul *Haiku și caligrame*. Au urmat *Coborîrea de pe cruce* în 2001 și *Chemarea lui Matei* în 2002. În atenția publicului iubitor de lectură s-a aflat și romanul *Cruciada copiilor*, distins cu numeroase premii – Cartea Anului 2005, Premiul pentru Proză al Uniunii Scriitorilor din România, Premiul „Ion Creangă“ acordat de Academia Română, Premiul Courrier International pentru cea mai bună carte străină.

Festivitatea de decernare a Premiilor literare „Ziarul de Iași“ a avut loc vineri, 19 aprilie.

Love Building – cum se clădește un film din pasiune

Pentru oamenii mari, cărora – aşa cum spunea Antoine de Saint-Exupéry – le plac cifrele, *Love Building* este un lungmetraj de 85 de minute care a costat aproximativ 20.000 de euro, a avut o preproducție de trei săptămâni, a fost filmat în 10 zile (ultima zi de filmare având aproape 24 de ore), iar trupa sa de actori a numărat 34 de persoane, dintre care 31 cursanți (aproape toți neprofesioniști) ai școlii actoriedefilm.ro, înființată de Dragoș Bucur, Dorian Boguță și Alexandru Papadopol în 2010 (restul de trei au fost chiar profesori deveniți și producători). Cît privește onorariile, e greu de spus, pentru că majoritatea membrilor echipei au lucrat pe gratis sau, în cel mai bun caz, pe bani puțini.

Iulia Blaga

Pentru ceilalți, *Love Building* e un film făcut din entuziasm, cum numai în facultatea de film se mai face. Regizoarea lui, debutanta în lungmetraj Iulia Rugină, mai făcuse două scurtmetraje, dintre cele prevăzute în „programa“ respectivăi școli de actorie.

Un film „de școală“

În mod normal, după cele patru luni de curs, elevii joacă într-un scurtmetraj realizat de un regizor profesionist. *Love Building* e primul lungmetraj al acestei școli. „Practic, e ca și cum ai filma mai multe scurtmetraje unul după altul“, spune rîzind Dragoș Bucur despre această nebunie care i-a făcut să vrea mai mult. „Pentru un civil, să faci un film cu 34 de actori nu înseamnă mare lucru, nu își dă seamă cît de complicat e. Dacă filmul ar fi fost făcut în condiții normale, cu buget de la CNC sau din alte părți, n-ar fi rămas mai mult de

cinci cupluri.“ Ce e cu cuplurile? Ca să poată cuprinde toți cei 31 de cursanți, Iulia Rugină și coscenaristele Ana Agopian și Oana Răsuceanu au trecut în revistă diverse posibile subiecte și, între o nuntă și o reuniune, au ajuns la ideea unei tabere unde 14 cupluri petrec o săptămână în încercarea de a-și salva relația cu ajutorul unui psiholog, al unui psihoterapeut și al unui sexolog (interpretați, lucru psihanalizabil, chiar de profesori lor de la școală – Alexandru Papadopol, Dorian Boguță și Dragoș Bucur).

Ce se întimplă cînd se îngroașă gluma

Pentru că nu era timp (scenariul s-a scris în două luni), coscenaristele au lucrat pe pozele cursanților cărora le-au atașat o biografie și o poveste. „A pornit ca un exercițiu pentru că nu știam cine joacă bine și cine nu. Cel mai simplu era să scriem plecînd de la ce ne inspiră fața omului. De multe ori să-nimești. Dificultatea a fost – și la regie,

Love Building

și la casting – în a nu-i încurca și a nu-i scăpa din mînă pe nici unul dintre ei“, spune Iulia Rugină care, inițial, știa că are de făcut doar un film de absolvire. Dar gluma să-tot îngroașat. Producătorii au inceput să se agite, să caute sponsori, chiar și cursanții au venit cu propriile lor relații, și *Love Building* a devenit din film de absolvire film independent care, pînă la urmă, a fost selectonat în competiția Festivalului Internațional de Film București (B-EST), primind Premiul Publicului și Mențiunea Specială a Juriului și fiind preluat de MediaPro Distribution și de HBO România. Astă înseamnă că din 13 septembrie va intra în săli și că ulterior va fi difuzat de HBO România și de Pro TV.

Dragoș Bucur: „E posibil ca filmul să aibă succes“

E de înțeles entuziasmul general al sălii la avanpremiera din cadrul Festivalului B-EST, cînd publicul format mai ales din familiile și prietenii cursanților a ovăționat filmul cu mai multă energie fată de cum fusese ovăționat 4 luni, 3 săptămâni și 2 zile la premiera de la Teatrul Național. „E posibil ca filmul să aibă succes, dar nu l-am făcut pentru bani. Dacă vin, e extraordinar, pentru că îi vom reinvesti în următorul film, la vară“, spune Dragoș Bucur, care se împlină cu la fel de multă pasiune în școală actoriedefilm.ro: „Îmi place să cred că îi învăț pe oameni să se apropie de ce înțeleg eu prin profesionalism.

Oamenii cred că să fiu actor e o chestie boemă, că merge pe relaxare, că o faci cînd ai chef. De fapt, e o profesie cu foarte multă muncă în spate“. Si Oana Răsuceanu crede că filmul va prinde la public: „Eu sănătoasă optimistă, nu pentru că sănătoasă optimistă din fire, ci tînd să cred că oamenii vor veni să îl vadă pentru că nu are cum să facă râu. Îl iezi otova și te relaxează, iar publicul din România are nevoie să iasă din sală zîmbind“.

Actorii? Niște entuziaști!

Cine sunt actorii din film? Ei lucrează în viață de zi cu zi în publicitate, IT sau bănci, iar unii dintre ei s-au înscris mai mulți ani succesiș la cursuri. Unii au familie și copii, cum e interpreta actriței de filme porno care vine în tabără însoțită de partenerul său. Deși timbul de pregătire a fost scurt, regizoarea și coscenaristele au încercat – cît s-a putut – să individualizeze fiecare personaj. Au făcut-o și prin haine – unele aduse de actori din propriile dulapuri, împreună cu mașinile proprietate personală sau cu propriile genți de călătorie. Entuziasmul acestor oameni echilibrează neîmplinirile unui film gîndit ca un film de școală și făcut în contratimp, astfel încît să se poată îți la toamnă ca o surpriză inedită pentru public.

Love Building e produs de actoriedefilm.ro, în coproducție cu DAKINO Productions, Papaya Advertising, Digital Cube și Zbang Idea. Parteneri sunt: Panalight, Videolink, Noumax, Laguna Verde, Coca-Cola, Decathlon, Praktiker, Petrom, Cora, Erka, Romcarton, L'Oréal, Everlast, Atelierul de haine, Rhea Costa, Orhideea Spa, La Copac, Castel Film și Turbo Tequila.

Regizoarea Iulia Rugină și coscenaristele Oana Răsuceanu și Ana Agopian

» Iulia Rugină: „Ce mi se pare că are filmul e autenticitate, că îți dă impresia că cei care joacă poți fi chiar tu. Ce îl coboară e că simți că sănătatea și că nu sănătatea de adîncime. Cinci zile dacă mai aveam, ar fi schimbat mult“.

Finanțările CNC – de la Festivalul „Peștișorul de aur“ la educarea tinerilor din Mioveni. Peter Greenaway e ținut la ușă

Rezultatele celor mai recente sesiuni de finanțare organizate de Centrul Național al Cinematografiei – rambursabile (pentru producția de filme) și nerambursabile (pentru festivaluri, standuri, edituri, distribuție etc.) – au stârnit din nou nemulțumiri. N-ar fi prima oară, dar deciziile comisiei de evaluare, respectiv cele ale Consiliului de Administrație al CNC aruncă o umbră și mai întunecată peste credibilitatea instituției.

Iulia Blaga

Cele mai flagrante exemple s-au înregistrat la creditele nerambursabile acordate unor tîrguri, festivaluri, pentru publicarea unor lucrări de specialitate sau organizarea unor programe de educație în perioada 1 iulie – 31 decembrie 2013. Aici, standurile românești de la festivalurile din Antalya și Marrakech au primit 160.000 RON, respectiv 229.000 RON, în vreme ce standul românesc de la cel mai important festival de film din lume, Cannes, promise în sesiunea trecută 122.400 RON. E drept, nu a existat o competiție și toate cele trei instituții care au aplicat, inclusiv Asociația Secvențe pentru standul Short Waves de la Cannes, au primit bani.

Site-ul de specialitate filmreporter.ro aflat, însă, că standul de film românesc din cadrul Festivalului de la Marrakech va fi organizat de firma SC Nikov Media Film SRL, care e condusă de Ovidiu Garcea, șeful firmei de pază Eneea Real Security SRL care păzește CNC, în vreme ce firma care a primit bani pentru promovarea filmului românesc în Antalya, SC Globaltech Collaborate SRL, nu are nici ea vreo treabă cu cinematografia, ci vinde îngrășămînt agricol în Africa. Din luna Ianuarie, după cum a scris „România liberă“, Ovidiu Garcea fusese cooptat și în comisia de rating de la CNC (membrii remunerati ai acestei comisii acordă fiecărui film care intră în săli o evaluare în funcție de categoria de vîrstă căreia î se adresează).

Peștișorul de aur da, anim'est ba

Consiliul de Administrație al CNC, format din: Eugen Serbănescu (președinte), Ioan Cărmăzan, Florin Paraschiv, Oana Stoenescu, Sorin Botoșaneanu, Elisabeta Bostan și George Chirita, a preferat să nu finanțeze popularul Festival Internațional al Filmului de Animație anim'est din București, în favoarea

Festivalului „Future Movie“ din Galați, a Festivalului de Film de Parodie „Films for Fun“ de la Sinaia sau a Festivalului de Film Documentar „Peștișorul de aur“.

Printre proiectele de cultură și educație cinematografică finanțate de CNC și care se vor desfășura în a doua jumătate a anului 2013 se numără și Programul de educație cinematografică pentru tinerii din orașul Mioveni – „Cine mi-o veni la film?“, organizat de Asociația pentru Promovarea Industriilor Creative, aceeași care în ianuarie 2013 organizase în parteneriat cu Centrul Cultural Mioveni și Ministerul Culturii „atelierul de reflecție și dezbatere“ cu tema „Industriile creative – motor de dezvoltare sustenabilă locală“. În schimb, CNC-ul nu are deloc la inimă Asociația Est'n'est, care organizează Festivalul Anim'est, pentru că la categoria unde a adăpat setea de cinema a tinerilor din Mioveni a anulat proiectul de workshop pe care Est'n'est, care a adus la toate edițiile festivalului anim'est nume importante din animația mondială, dorea să îl organizeze la București. Într-o discuție siderantă avută cu filmreporter.ro, Ioan Cărmăzan, membru al CA al CNC, spune referindu-se la conducerea Asociației Est'n'est: „Oricum ei trei se consideră toti niște genii. Ei sunt geniali și au un festival genial și probabil că au supărat pe foarte mulți“.

Go away, Greenaway...

Supărări sint și la rezultatele singurei sesiuni de finanțare rambursabilă pentru producția de filme din 2012, sesiune ale cărei rezultate s-au anunțat de-abia la începutul lui aprilie și unde s-a îmbulzit multă lume. Printre învinșii de la lungmetraj se numără și cunoscutul cineast britanic Peter Greenaway, al cărui proiect despre călătoria lui Constantin Brâncuși de la Hobița la Paris, *Mergind spre Paris*, a picat al doilea sub linie. La această secțiune au primit finanțare proiecte regizate de Nae

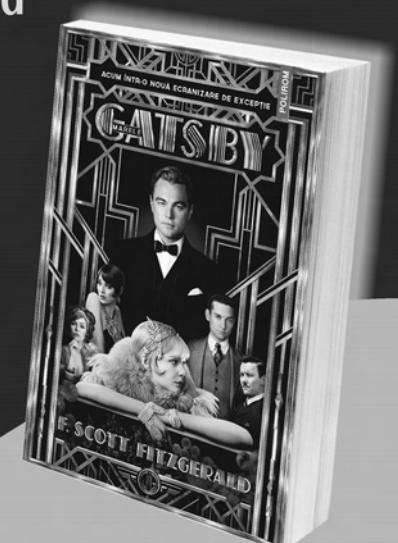
Ioan Cărmăzan

MAIRELIE GATSBY
F. Scott Fitzgerald

în EDIȚIE LIMITATĂ

din 25 aprilie
în librării

- Traducere nouă din limba engleză și note de George Volceanov
- Carte publicată și în ediție digitală

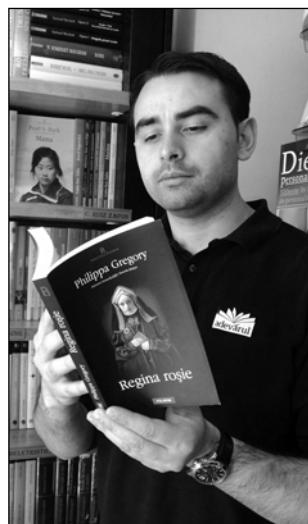
Acum într-o nouă ecranizare de excepție,
în regia lui Baz Luhrmann, cu Leonardo DiCaprio,
Carey Mulligan și Joel Edgerton în rolurile principale.

Din 17 mai,
în cinematografele
din România.

www.polirom.ro

Vesti din librarii

Mirel Boruz – Librăria Adevărul din Craiova

Dragoș Mihăilă – Librăria Cărturești din Palas Mall Iași

Ana Maria Radu – Librăria Humanitas din Alba Iulia

Gabriel Tudorie – Librăria Bastilia din București

Dana Radu – Librăria Humanitas din Galați

Simplul har al povestitorului

Un oraș fără cimitir nu are nici un fel de istorie. Este un conglomerat de blocuri frumoase, proaspăt construite și dotate cu toate utilitățile necesare, dar căruia îi lipsește suful trecutului. Metafora asta superbă apare într-un film rusesc de artă. Mi-am amintit de ea recent, cînd am cunoscut un om căruia îi găsești în propria umbră, dacă ai răbdare și curiozitate, o istorie fabuloasă.

naliști care au ce povestii, mai mult de-atît, găsim printre ei și oameni înzestrati cu har. Cu harul istorisirii propriilor pătanii și ale altora. Si – mare lucru! – cu simțul umorului, cu apăsarea blindă a bunei-cuvinte, cu ghidușia autoironiei imprimată în codul lor genetic (atît de rară valență printre oamenii inteligenți!).

Savitescule, mă-njur în gînd, revino-ți, că-l cunoști pe omul din fața ta din scris, iar admirarea nu trebuie să fie o povară! Îmi dau seama că nu doar scriitura lui mă face să tac intelligent și să slobozesc tone de banalități pe milimetrul pătrat. Iar silueta lui de șef de parohie îmi provoacă,

cel mult, confort; confortul unui gras care a cunoscut unul mai tare decît el. Nu, altceva mă face să mă port ca un imbecil: povestea lui de viață.

Personajul care îmi provoacă fisticulă a crescut, în momentele fragile ale existenței lui, la o casă de copii. Nu pentru că nu ar fi avut părinți, e-adevărat, încercăți de greutăți crunute, ci pentru că... nici el nu știe și, după cum mărturisește într-un text, nici n-a întrebăt vreodată. A ajuns profesor de liceu în zorii democrației românești, apoi, reporter la o gazetă din Botoșani. A fost primul ziarișt din România postrevoluționară condamnat penal. După aceea, a lucrat ani buni în Iași. Si, ca mulți jurnaliști de pe aici, s-a dus ulterior înspre București.

ne face să reevaluăm toate gîndurile și valorile după care ne ghidăm în decursul vieții noastre.

Ana Maria Radu recomandă *Vălul pictat* de Somerset Maugham

Librăria Humanitas din Alba Iulia (Str. 1 Decembrie 1918)

„Mie mi se pare că singurul lucru care ne dă posibilitatea să privim fără dezgust această lume în care trăim este frumusețea pe care oamenii o creează cînd și cînd din haos. Tablourile pe care le pictează, muzica pe care o compun, cărțile pe care le scriu și viețile pe care le duc.“ ...E citatul meu preferat din carte, o poveste minunată, care te surprinde tot mai mult cu fiecare pagină pe care o citești.

Dana Radu recomandă *La răsărit de Eden* de John Steinbeck

Librăria Humanitas din Galați (Str. Domneasca nr. 45)

Doi frați, o femeie malefică și o poveste care se construiește pornind de la mitul biblic al lui Cain și Abel. Personajele, membrii familiilor Trask și Hamilton, sunt urmărite de-a lungul a trei generații, din anii Războiului Civil pînă după Primul Război Mondial. Unul dintre cele mai bune romane ale lui Steinbeck, „singurul pe care l-am scris“, asa cum mărturisește scriitorul.

Gabriel Tudorie recomandă *Viața lui Kostas Venetis* de Octavian Soviany

Librăria Bastilia din București (Pta Romană nr. 5) „O! cititor fătarnic – tu, semenul meu, frate.“

O carte atît de bine scrisă nu te poate aprobia nici de Diavol, nici de Dumnezeu. Poate, deloc întîmplător, nici măcar de Venetis. Care, orice să zice, nu e nici Unul, nici Celălalt.

Kostas Venetis e un personaj atît de bine încheiat, atît de perfect definit în și de propria-și natură, încît orice încercare de a-l asuma prin identificare ar fi ori pervers-idolatră ori ipocrit-moralistă. Ridicolă oricum, în oricare dintre aceste situații. Nu, tu nu ești Kostas Venetis, acest „libertin“ absolut bizantin. Si nu, nu prea ai ce să spui despre el. Nu c-ar conta. Aici, încă aici la porțile Orientului, totul este ceea ce fiecare își imaginează întru sine că ar fi. Iar dintr-o astfel de stare, sinistru amestec de lîncezeală și frenzie, cartea lui Soviany poate sau, mai bine zis, nu poate fi luată decît ca un drog, un cactus despre care nu știi dacă o să te ducă la esență sau o să te lase nebun. Oricum, pe un drum.

La loc TELEcomanda

Alex Savitescu

Acolo, a devenit unul dintre cei mai mari autori români de reportaje. Adică, a devenit un povestitor cu har de la Doamne-Doamne și din propriile forțe. Un Filip Brunea-Fox al ultimelor două decenii, om cu căutătură adîncă, unul care reușește să decupeze realitatea cu bisturiul și să o readucă la viață cu suful scrierii. Si unul care o face ca și cum nu ar putea să fi făcut altceva în ultimele zece vieți.

Dacă presa românească ar avea, în fiecare redacție,

Românii e deștepți:

Radu Pavel Gheo

Primarii cei mari (II)

După cum spuneam săptămîna trecută, mi se pare un fariseism să ne plîngem de oamenii pe care i-am ales să ne conducă orașul, satul, comunitatea (mă rog, atîta cît sînt în stare români să aibă comunitate). Aleșii locali sînt în general oameni cunoscuți, oameni de-a locului. E caraghios să îi alegi ca și cum ai lăua în trecere o brînză de pe un raft și dupăia să te plîngi că pute. Iar să cumperi a doua oară aceeași brînză puturoasă e de-a dreptul idiot – dar, ce-i drept, democratic. Așa că, la fel de democratic cum au fost aleși primarii de București, despre care am scris săptămîna trecută, au ajuns în funcții și primarii ceilalți, inclusiv cei din orașele mari ale țării.

Unul dintre ei este primarul de Constanța, Radu Mazăre. Ales în 2000, a fost reales, iarăși reales și, în fine, încă o dată reales. Nu cred să existe mulți români care să nu-l stie: e primarul în uniformă nazistă, în costum de „Ulise“, de țar, de sultan, de samurai, de nobil venețian, de revoluționar cubanez și de orice altceva. Doar testoasă Ninja n-a fost. Între timp, Constanța istorică se costumează într-o ruină. Casino-ul se prăbușește, puterea lui Mazăre crește. Presa a scris despre rețele de putere controlate de marelui costumat, despre afaceri dubioase cu terenuri, despre dispariția parcurilor din oraș, despre degradarea mediului – dar probabil că presa se însăla și orașul e o splendoare, altfel conștanțenii nu l-ar fi votat, de la începutul mileniului, doar pe dl Mazăre. Și bănuiesc că, dată fiind validarea sa sistematică de către popor, Radu Mazăre, omul

care nu-și poate trăi viața fără carnavalul de la Rio și fără o trupă de tinere pe urmele lui, e idealul de primar al conștanțenilor. Așadar, să-i lăsăm să se bucure de el și să ne mutăm în Iași.

În Iași a fost reales, cu o largă majoritate populară, primarul Gheorghe Nichita, care ocupă această funcție de vreo zece ani. S-a remarcat, printre altele, prin faptul că a cedat unei firme private terenul din spatele Palatului Culturii – adică, în termeni oficiai, a făcut un parteneriat public-privat –, așa că acolo s-a construit ditamai ansamblul imobiliar. Cînd mai trece prin Iași, remarcă în fața turnurilor Palasului, suprăinălțate cu tupeu, acoperișul de palat țigănesc al Palatului Culturii, numărul tot mai mare de ciini vagabonzi și degradarea puternică a zonei centrale. Deși poate că sînt subiectiv. De curînd, primarul a ordonat tăierea telor de pe bulevardul Stefan cel Mare, pe care îi înlocuiește cu salcimi japoanezi. Îmi aduc aminte și că Primăria Iașului își anunță intenția de a construi o parcare subterană în fața Teatrului Național.

Dar nimic din asta nu mă miră. Primarul Iașului, ca majoritatea edililor de la noi, face parte din categoria aceea de țărani îndrăgoșați de betoane și spații urbane seci. Copaci și verdeață au văzut destul prin tîrgurile și cătunele de unde vin, dar betonul e lucru mare. Se spăla ușor. Nu face praf. Iar dacă tot e să fie copaci, să fie made in Japan, nu niște tei umili. Da, cunosc bine specia asta (și eu sunt de la sat). Mai mult, am ocazia să o văd în acțiune și în Timișoara, unde locuiesc

azi. În 2012, timișorenii s-au săturat și ei de „caracatița portocalie“ și au votat candidatul USL. E drept că principalul contracandidat al lui Robu era un țărănist, dar, ca în bancul cu iepurașul, cine mai stă să se uite? Prin urmare, țărănistul „portocaliu“ a pierdut, iar de vreun an Timișoara trăiește sub domnia unui autocrat, altfel foarte asemănător cu primarul Iașului. Dar parcă mai tare ca el.

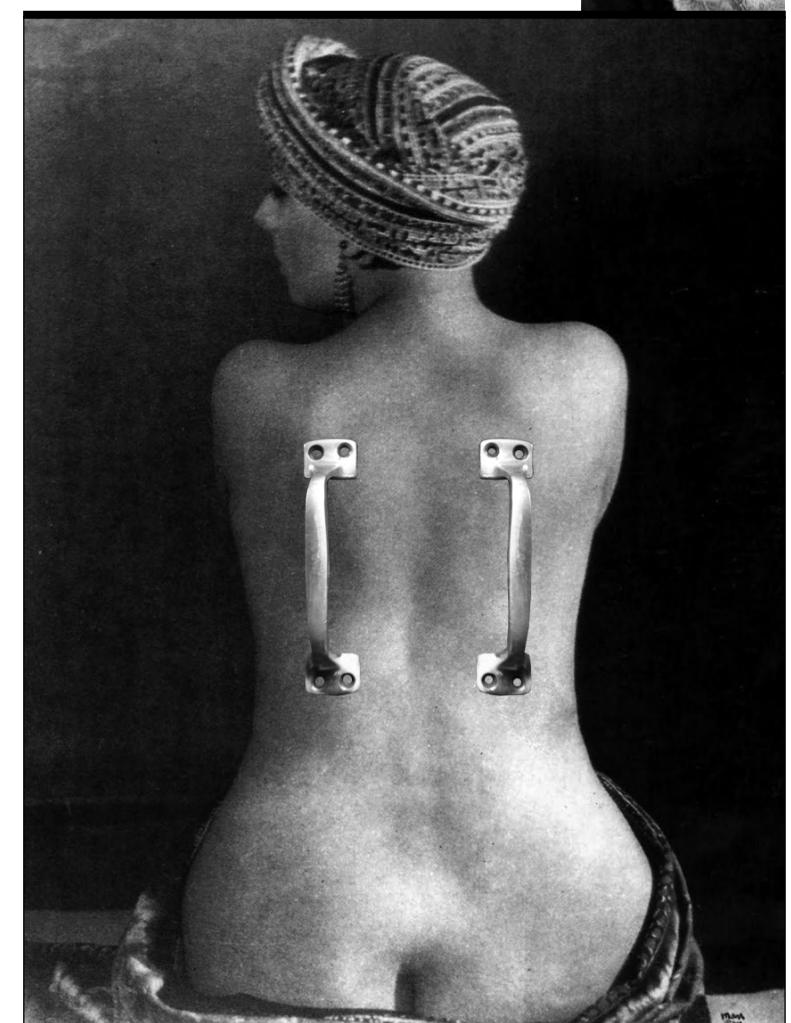
Mai exact, dl Robu e o combinație de Adrian Năstase din epoca de maximă aroganță, Crin Antonescu în fazele lui de incoerență și Constantin Simirad în momentele cele mai comice. Pasionat de tăierea panglicilor, creează momente dintre cele mai ridicolă. Unul a fost atunci cînd a „inaugurat“, în toiul iernii, un spital de oncologie într-un internat de cămin, adică a alocat internatul (din care a scos elevii) bolnavilor de cancer, pe care i-a mutat din fostul spital, azi retrocedat. Mare motiv de sărbătoare și de tăiere de panglici. Tot el a venit cu ideea castrării ciinilor cu stăpin, pe care vrea să o preia și primarul general al Bucureștiului – fiindcă spiritele mari se recunosc. Acum va muta o clinică de dermatologie, aflată acolo din secolul al XVIII-lea, fiindcă e plasată în centrul orașului, într-o zonă care (spun gurile rele) ar fi mult mai bună pentru afaceri. Și (spun aceleași guri rele) primarul Timișoarei ar avea ceva datorii de plătit, fiindcă o campanie atât de costisitoare precum cea de vară trecută n-a avut nimeni în Timișoara. Clinica ar urma să se mute într-un fost cămin de nefamiliști (parcă detectez aici un model).

DL Robu e poreclit de inamici – care îi poartă pică – „primarul Facebook“, fiindcă e foarte activ pe contul său, unde și-a format o gașcă de adulatori. Cei ce i se opun sănt catalogați scurt drept „băsiști“, indiferent de simpatiile politice. Oricum, Robu voia să mute și dezbatările publice ale primăriei tot pe Facebook – și, eventual, tot cu cenzură. Dar cîte proiecte nu are! Cum spuneam, la fel ca Simirad în vremurile lui bune din Iași, Robu nostru născocște măcar o idee pe zi: vrea să desființeze un ansamblu de artă modernă, vrea o fintină luminoasă de sute de mii de euro pe Bega, vrea mașini electrice, dar și microbuze cu motorină în loc de tramvaie, vrea să vîndă, ba nu vrea să vîndă un turn de apă... Din fericire, uită cam trei sferturi din ce spune. Din nefericire, nu uită tot. Nu va fi reales, dar succesorului său îi vor trebui ani buni doar ca să repară ce va lăsa în urmă.

Și toți aceștia sunt aleșii noștri. Pe ei i-au vrut cetățenii, după o inelungată chibzuință. Pe ei i-au considerat cei mai buni. Așadar, de ce ne-am plinge, de vreme ce avem ce ne-am dorit?

Pinacoteca din Petrila

Ion Barbu

Suplimentul lui Jup:

Rockin' by myself

Dumitru Ungureanu

Rockviem pentru Levon

Greu de găsit cuvintele în cazul morții cuiva, personalitate publică sau prieten de pahar. Dacă le nimerești, potriveala pare să ti-nă mai degrabă de-o anume dexteritate a scrisului constant „la gazetă”, decit de sentimentul profund al emoției la afarea veștii. Onestitatea celui care „se jelește” în text poate fi simulată? Fără îndoială că da.

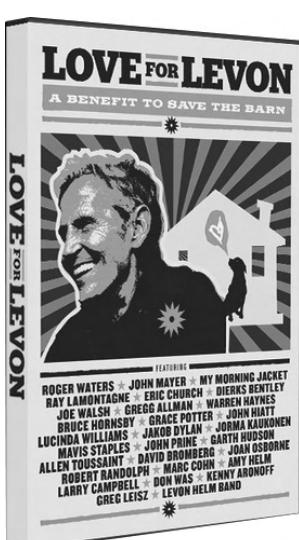
Se știu cazuri cînd necrologuri celebre au fost compuse înainte de funestul final. Rockerul obisnuit, de oriunde ar fi, nu se preocupă cu asemenea subtilități. Dar totdeauna falsitatea se simte, imitația transpiră, iar păcăliciul este exclus prin neglijare consecventă. Să (de)plingi (la) moartea unui artist pe care nu l-a cunoscut dovedește solidaritate? Nimeni nu-ți pretinde să suferi întocmai ca-n urma unei rude apropiate și n-ai de ce să te prefaci. Să împiedici implacabilul n-ai cum. Poate din frustrarea generată de impossibilitatea contraacțiunii s-a născut nevoia unor spectacole comemorative în onoarea răposatului. Acolo, sentimentul coeziunii se poate manifesta din plin, iar cătharsisul îi poate cuprinde pe participanți fără să le provoace jenă ca se bcură la necazul altuia...

Primul spectacol de acest fel pe care l-am prizat cu maximă recunoștință a fost cel dedicat memoriei lui Stevie Ray Vaughan. Al doilea, *Love for Levon* (2012, Blackbird), palimpsestul unei „liturghii” rock ținute la sase luni după moartea bateristului Levon Helm. De la cîntecul greu de uitat *Six Strings Down*, al lui Aaron Neville, mi s-au mai umezit ochii privind/ascultind o piesă care celebra personalitatea unui muzician. Dar niciodată n-am

avut senzația că piesa aceea vorbește și despre mine. Poate săn eu vreun egoist insensibil, însă nu-i ușor (e chiar miraculos!) de armonizat proporțiile necesare de căldură umană, afectiune pioasă, dragoste imaterială, suferință și sinceritate pe care Neville le-a schițat, iar Jimmie Vaughan le-a transpus în interpretare de fiecare dată cînd (e drept, rar) a cîntat. Avînd stacheta la acest nivel, n-am întîlnit altă manifestare s-o egaleze, să mă convingă și să mă subjuge. Pînă la cea sus-amintită.

A fost un concert organizat la IZOD Center, East Rutherford, New Jersey. Sala plină, lume de toate vîrstele, destui cu sticle de bere. Pe scenă, în rol de amfitrion, trupa lui Levon Helm din ultimii ani, *Midnight Ramble*, căreia ex-liderul i-a lăsat ca testament îndemnul „Keep on goin’!”. Invitați, și ei din toate generațiile de muzicieni americanii, pe care nu-i vedeați la televiziunile comerciale sau în presa de scandal: Warren Haynes, Gregg Allman, Jorma Kaukonen, Marc Cohn, Mavis Staples (vocea impresionează încă), Allen Toussaint, John Prine, Joan Osborne, Bruce Hornsby, Jakob Dylan, Lucinda Williams, John Hiatt, David Bromberg, Grace Potter (versiunea specialistei la orgă Hammond B3 a compozitiei lui Bob Dylan, *I Shall Be Release*, cucerește prin finețe), Ray LaMontagne, Eric Church, John Mayer (doar chitară, nu și voce), Joe Walsh (inutil, desigur, a preciza că prezența lui garantează buna dispoziție!), Robert Randolph (a cărui dezlănțuire sentimentală stupefiază) și trupa My Morning Jacket, cea care îl susține la o piesă pe Roger Waters.

În fapt, ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost momentul lui Waters. Nu bănuiam că era prieten cu Levon Helm. Cînd povestea cum bateristul i-a înmînat la Berlin, cu ocazia reprezentării unicat *The Wall* – 1990, celebra șapcă roșie, și face promisiunea că o va purta pînă la moarte, Waters atinge involuntar coarda sensibilă a fiecărui om ce pretinde să cîtrebuie să-și ia cîndva boarfele definitiv din această lume. Nu săn capabil să descriu mișcarea confuză ce mi-a rupt inima astăndîn la cele petrecute pe scenă. Mi-ai fulgerat pe dinaintea ochilor larg deschiși siluetele atîtor prietenii plecați, încît să tac e tot ce mai pot face.

Richard Wagner – 200

Spectacole legendare de la Metropolitan Opera

la te uită, cîtă originalitate! – mi-am zis zilele trecute citind un document despre felul în care noul ICR și-a propus să promoveze, cu ajutorul filialelor din străinătate, ceea ce numește „profilul identitar românesc”.

La punctul doi al proiectelor ce vor fi susținute din buzunarul contribuabilului se află aniversarea a „1.900 de ani de la ridicarea monumentului simbolic «Columna lui Traian»! Cunoscută operă românească de artă, nu? Iar la punctul 7, o serie de „conferințe itinerante (fără pian! – n. mea) «Ortodoxia latină», în „cooperare cu Facultățile de Teologie Ortodoxă”. Acțiune, probabil, pentru a pune în evidență rezultatele indecise ale meciului dintre romani și daci, doar la cîteva decenii după ce bietul Burebista – cu vreo 2050 de ani în urmă, după socoteala decisă de partid și guvern în acord cu Sergiu Nicolaescu – reușise să „înființeze primul stat centralizat”...

Așadar, îi vom întrece indiscretabil în muncă pe paginii germanici, care abia dacă reușesc să serbeze 200 de ani de la nașterea unui Richard Wagner, incapabili să promoveze măcar o „expoziție itinerantă «Aventura istorică a... aurului Rinului»“ (tot fără pian și în locul celui dacic), ca să nu mai vorbim de vreo mie-două de ani de la întruparea fără Columnă a lui Siegfried. Si aceasta, s-ar putea spune, fiindcă aceia care se încină în fața compozitorului Wagner nu au ca noia „Direcție Generală Germană de Pre-tutindeni“, care să le promoveze „brandul cultural de țară“ cu manifestări de genul „Zile generice Wotan, Frika, Freia, Fafner și alții“.

Vina aparține în mare parte, desigur – e în firea unei anumite gîndiri –, americanilor, și ei mărginiți și fixați tot pe aniversarea de numai 200 de ani a lui Wagner, ocazie de a renunța la orice mîndrie națională și a pune la dispoziția tuturor (sic!), pentru o sumă modică, arhiva de aur, neprețuită, wagneriană, a Metropolitanului de la New York.

Setul de discuri apărut deocamdată într-o ediție limitată, denumită de lux, se intitulează *Wagner at The Met. Legendary Performances from the Metropolitan Opera*. El include, pe scurt, 25 de discuri cu

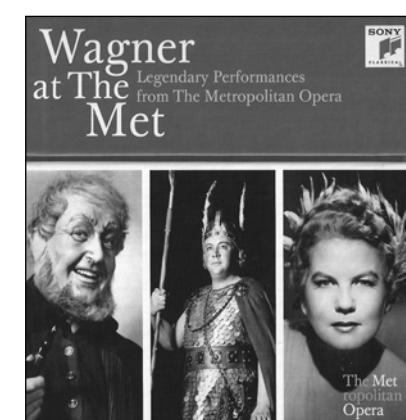
Scrisoare pentru melomani

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)
Victor Eskenasy

imprimări remasterizate de pe sursele originale, însotite de un livret-cartă de 128 de pagini, cu scurte eseuri și rezumatul ale operelor wagneriene incluse (*Tetralogia, Maestrii cîntăreți, Lohengrin, Tannhäuser, Parsifal și Tristan și Isolda*). Livretul prezintă și numeroase fotografii inedite, din arhiva Metropolitanului, ale unor mari cîntăreți în rolurile wagneriene. Rezultatul este un adevărat obiect de artă pentru melomanii bibliofili și colecționari ai marilor interpreți wagneriene, aici în prima ediție pe disc autorizată a acestor arhive sonore. Mai toate erau altfel cunoscute în versiuni separate, grație publicării de către case semi-pirat, într-o calitate mai mult sau mai puțin îndoelnică, a copiilor după transmisiuni radio de epocă (vezi, de exemplu, *Inelul Nibelungului* complet, din 1951, dirijat de Fritz Stiedry și publicat de Gebhardt Records în 2001).

Colecția, realizată sub egida companiei Sony, reunește spectacole live desfășurate în perioada 1936-1954, cu soliștii wagnerieni cei mai mari ai epocii, cum au fost Kirsten Flagstad, Lauritz Melchior, Hans Hotter, Emanuel List sau Astrid Varnay și Ramón Vinay, al cărui *Tannhäuser*, din 1954, sub bagheata lui George Szell, încheie seria. Dirijorii săi și ei de același calibru, nume de legendă ca Artur Bodanzky, Erich Leinsdorf, Fritz Reiner. Calitativ, așa cum insistă autorul unuia dintre eseurile livretului, Paul Thomason, *Tristan și Isolda*, spectacol din aprilie 1938, rămine peste timpuri una dintre versiunile cele mai impresionante ale operei captate pe disc. Thomason atrage atenția asupra capacitatilor vocale ale unor interpreți „giganți“ ai epocii, amintind, de exemplu, că *Tristan* a fost în momentul înregistrării cea de-a treia operă completă cîntată în decurs de patru zile de protagoniștii ei. Spectacolul de matineu de la Metropolitan, de sîmbătă, 16 aprilie, fusese precedat miercuri și apoi vineri de două seri *Parsifal*, cu Lauritz Melchior în rolul titular, Kirsten Flagstad în cel al lui Kunydr și Emanuel List ca Gurnemanz... Cum este vorba de nouă opere, ar fi greu să enumăr aici toate marile

voci ale unor distribuții care, prin consistența lor, par astăzi greu pînă și de imaginat.

Remarcabil și demn de a fi amintit este și efortul restaurării sursei originale, sponsorizat de două fundații private americane și despre care povestește producătorul din partea Operei Metropolitan, Grace Row. După spusele sale, restaurarea audio de calitate este pe drept cuvînt comparabilă aceleia a obiectelor de artă, cu etapele lor cunoscute: stabilizarea suporturilor, aici discuri sau benzi magnetice, iar apoi revelarea stării originale a operei de artă. Specialistul audio are cumva avantajul de a putea să disocieze sunetul de suportul pe care era conservat și să-l transfere și convertească numeric. Copia rezultată este apoi prelucrată de alți experți în sunet, pentru a înlătura diversele zgomote, distorsiuni, de a elimina pauzele și.m.d. Producătorul dă exemplul discurilor de lac, la prima vedere fără speranță, pe care se păstra *Aurul Rinului*, înregistrat în 1951. Acoperite cu un strat gros de praf și murdărie, discurile păreau pierdute iremediabil. Înlăturarea și curățarea depozitelor acumulate pe discuri a relevat, în final, o înregistrare într-o stare aproape perfectă, punind în lumină marea artă a lui Hans Hotter în rolul lui Wotan.

Setul operelor wagneriene, imprimări istorice de la Metropolitan, este cu totul admirabil și, în plus, cu valențe educative pentru cei interesați de istoria muzicii într-un moment de tensiune politică exacerbată, cînd Wagner și Bayreuth-ul erau înregimentați de naziști și folosit pentru propaganda internațională prin radio.

Lumea în alb și negru

Datul în spectacol

Oltița Cîntec

O succesiune de fotografii animate

E un text cu multă tensiune, în care regizorul a intervenit ușor, decupindu-l după regulile scenaristicii (Teodorovici e și scriitor de scenarii), spectacolul rulând sub ochii noștri cadre cu cadre. Tablourile scenice sunt delimitate prin *cut-uri* și *fadeout-uri*, de parcă o clacetă invizibilă, a regizorului, segmentează epicul într-un sir de cadre animate. De altfel, Lucian Dan Teodorovici utilizează multe tehnici specifice filmului, *cross-cut*, *contre-jour*-ul, umbrele, proiecția. Spectacolul e, de fapt, o succesiune de fotografii animate, ca un film vechi, *vintage*... totul e în alb-negru, singurele culori vii din scenă fiind cele din vestimentația tinerei Agnes. Cromatica e metaforică, sugerând polaritățile despre care vorbesc eroii: viață-moarte iubire-ură spiritual-mercantil. Spațiul scenic e dominat de dualitatea alb-negru, decorul e minimalist, cîteva elemente de mobilier, apărate foto, proiectoare, mizanscena mizind pe acțiunile și relațiile dintre personaje. Personajele interacționează direct cvasiexclusiv în preche, abia la final trioul fotografosie-Agnes întîlnindu-se afectiv. Cea mai reușită construcție vizuală dezvoltă sugestiv tema norilor din fotografii artistului. Care își „înnoarează“ nudurile, selectând norii cei mai potriviti dintr-o colecție

Prăpădul e povestea unui fotograf celebru adus prematur pe ultima sută de metri a vieții de un cancer pulmonar. Refuză să se trateze, preferînd lucrul cu obiectivul a paratului foto, iar ca urme ale trecerii prin această lume lasă nădui și imagini de nori. Face ce știe mai bine: fotografiază luni la rînd o jună întîlnită în tramvai, Agnes, care intră în jocul lui macabru, îi suportă hachele, îl iubește și îi colorează ultimele luni de biografie. Mai există o soție și doi veri ai modelului în această mică istorie care, dacă n-ar fi fost scrisă bine, ar fi adus a telenovelă. A fost scrisă bine, în stil romanesc al lui

Bartis, cu vorbe multe care curg tumultuos (autorul ungur cu origini tîrgumureșene declară că uneori scrie sute de pagini fără să așeză vreun semn de punctuație ori să bată paragraf, că totul curge năvalnic și abia la lecturi ulterioare segmentează și șlefuiște). *Prăpădul* e o piesă de tip clasic, e teatru de actorie, cu replici aspre, tăioase, cu personaje care intră abrupt în forma scenică și o părăsesc la fel de abrupt, într-un epic al cotidianului care, la o lectură mai atentă, relevă teme filosofice. Ici-colo, cîte un strop de umor, ca registrul de contrast, doar atât cît e necesar ca să potențeze drama.

FOTO: Dan Mititelu - <http://dan-mititelu>

de 10.000 de cumulus, cirrus, arcus, calvus, altostratus, mammatus etc. Teodor Corban, interpretul rolului principal, îi inventariază plasat în spatele unui paravan-écran alb, iar din *contre-jour* un proiectoare îi nuanțează cromatic.

Un început făcut cu dreptul

Așa cum mă aşteptam, în noua postură creatoare pe care și-a sumat-o, Lucian Dan Teodorovici e ca-n romanele și scenariile pe care le-a semnat pînă acum: creativ, profund, atent la detaliu. Ca stil, e apropiat de neoclasicism, un neoclasicism cu tușe metaforice. Cel mai mare paradox al artei regizorale e că, deși regizorul are, din toate punctele de vedere, caracteristicile unui adevărat director de scenă, exprimarea sa estetică e una intermediată, se face prin actori, scenograf, compozitor, tehnicieni. Îmi imaginez că acest specific al punerii în scenă i-a dat emoții suplimentare lui Lucian Dan Teodorovici la debut. Scriitorul e obișnuit ca succesul să depindă direct de condeiul personal... acum succesul e mijlocit, depinde de o întreagă echipă, care trebuie să modeleze scenic gîndul regizorului.

Urmărind evoluția actoricească, am sesizat că în acest plan, al lucrului cu interpreții, regizorul trebuie să mai ciștige experiență, să exerceze cum să-i aducă la intențiile și așteptările sale. Chiar pe cei cu îndelungi sezoane de activitate

scenică. Pe Teodor Corban, spectatorii ieșeni nu l-au mai văzut în ceva important de mai multă vreme. A făcut mai mult film și reclame, astă poate fi o explicație. Din totdeauna, actorul s-a arătat mai apropiat de comedie, de ludic, decât de formele fixe. Rolul lui Farokas András îl construiește cu o inexplicabilă răceală. Modificările de stare sunt abrupte, făcute cu detaşare, fără creșterile și descreșterile implicate de partitura dramatică. În sjajul său interpretativ, debutanta Delu Lucaci construiește un personaj a cărui tinerețe se izbește frontal și dur de înțelegerea nonflinței, a drumului spre neant parcurs de fotograful pe care îl asistă. Catinca Tudose pendulează, în rolul soției afectate de rutină, între impulsul contradictoriu de a-și salva partenerul de viață și a-l pedepsi pentru cinismul afișat. Ea e trecutul, Agnes e prezentul, prospețimea din viața artistului care contemplă moartea, o acceptă ca dispariție fizică, dar o și sfidează, prin semne ale frumosului lăsat în urmă. În roluri episodice, Constantin Pușcașu și Dumitru Năstrușnicu construiesc două „rude de sine“ pitorești și charismatice.

În cazul lui Lucian Dan Teodorovici, regia nu e un moft de scriitor celebru care, între două romane, vrea să încerce și altceva. Regia e o pasiune, mai nouă, mai veche, nu contează datarea, căreia creatorul îi dă curs la maturitate. E un început făcut cu dreptul!

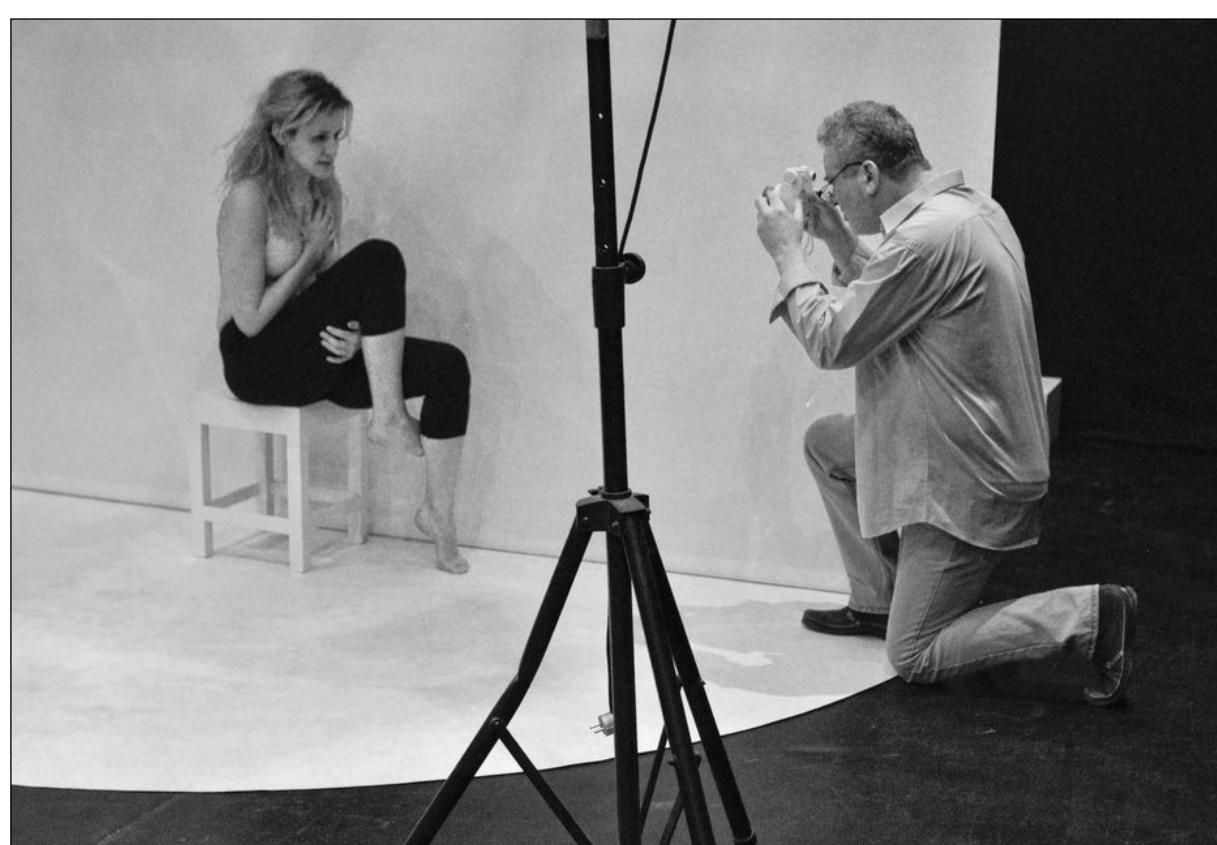

FOTO: Dan Mititelu - <http://dan-mititelu>

Andra Rotaru: „E nevoie să-mi bată inima ca să știu că fac ceva în direcția bună“

Încă de când a debutat, în 2005, am admirat-o pentru ambiția și forța de a construi un volum. Și folosesc cu bună intenție acest verb, „a construi“, pentru că Andra Rotaru rareori creează, cel mai adesea construiește. Iar construcția în poezie (-a românească) este întotdeauna de apreciat. Cel mai mult mi-a plăcut *Lemur*, volumul care este și cel mai recent, și mi-a plăcut pentru că este bizar și nu prea știi ce să faci cu el, adică l-am citit și nu am știut unde să-l plasez, m-a derutat și m-a făcut curioasă. Deci Andra Rotaru:

Interviu realizat de Elena Vlădăreanu

Stiu că o parte din volumul tău de debut, într-un pat sub cearșaful alb, a fost lucrată în rezidența de la Mănăstirea Râșca, unde Adi Urmanov ținea niște cursuri de creative writing. Ce a însemnat pentru tine acea experiență?

Într-o perioadă în care simțeam că există o forță în mine căreia nu-i găseam o reprezentare, a apărut acea tabără de creație, într-o zonă rurală, departe de ochii curiosilor. Adi Urmanov a găsit o modalitate prin care ne-a ajutat să ne exprimăm, să ne dăm frâu liber unor „simptome literare“. Asta a fost și ideea lui, selecția inițială s-a bazat mult pe posibilitatea fiecărui de a fi cît mai versatil cu putință, neformat și nici rigidizat în niște

formule poetice. La mine a observat că discursul prinde contur abia atunci când văd niște imagini, cînd mi le imaginez sau le surprind pe unele deja existente. Ulterior taberei nu aveam decit un mănușchi de poeme în lucru și multe idei. Însă aveam un *deadline* de vreo lună, iar trei dintre cei care participaseră la acest experiment urmău să publice la Vinea. Perioada imediat următoare taberei a fost grozavă, scriam non-stop, il sunam pe Urmanov să-i citeșc sau să-i spun ce idei mi-au mai venit.

Adi Urmanov a fost, pentru mine, sinonim cu o mare întîlnire perfectă: extrem de talentat, un cititor și un mentor care a putut să mă ajute să mă limpezesc, care a intuit și m-a încurajat atunci cînd am avut nevoie de astfel de confirmări. Mi-am dat seama datorită lui că îmi canalizasem acea forță

intuită în direcția, în sfîrșit, care mi-era dată.

Ce ți-a venit atunci cu Frida Kahlo? Mă gîndesc că și-ai pus mulți întrebarea asta sau, mă rog, eu mi-am pus-o cu siguranță.

Nici eu nu prea știu. La 17 ani, Frida Kahlo era un personaj care nu-mi plăcea deloc. La 25, cînd am redescoperit-o, am început să cauț tot mai multe referințe despre ea și pictura sa. Acum, la 33, aş tinde să spun că iar nu-mi place. Cred că m-au atras demnitatea suferinței și aruncarea sa totală înspre o menire care, dacă ar fi fost neimplinită, ar fi adăugat la lista lungă a celor slabî un alt destin probabil mizer. Se leagă cumva de faptul că îmi plăcea în acel moment să citeșc biografii ale artiștilor și scriitorilor.

Arta Fridrei Kahlo a fost considerată ca fiind suprarealistă. Tu în ce relații ești cu estetica suprarealistă?

Aș cita ceea ce apare și la începutul cărții de debut: „They thought I was a Surrealist, but I wasn't. I never painted dreams. I painted my own reality“, a spus Frida Kahlo la un moment dat. Mi se pare cea mai bună descriere a propriei relaționări cu acest curent artistic și literar.

De altfel, a fost ceva în aerul momentului. Tin minte că și Miruna Vlada avea, în anumite poeme, multe referințe la pictorita mexicană. Ai idee, să-mai scris poezie cu acest subiect?

Poemele Mirunei Vlada legate de Frida le-am citit mult după apariția cărții *Intr-un pat sub cearșaful alb*. Cred că au fost cîțiva scriitori care au fost inspirați de Frida Kahlo (în acea perioadă și Livia Roșca avea cîteva poeme despre Frida). Chiar dacă s-a scris și se scrie despre o anumită idee, temă etc., nu e nici o competiție aici; depinde cum te reprezintă pe tine acel subiect, cît de bine reușești să finalizezi propria ta vizionare. Frida poate fi doar o convenție. Ce înțeleg eu sau X din ea contează.

Ca o paranteză, cînd erau mică, credeam că Ceaușescu este substantivul pentru președinte, de numirea oficială a oricărui conducător. Mi-era rușine să întreb, simțeam că ceva nu e în regulă cu ceea ce înțelegeam eu. Dar aici e farmecul, că fiecare înțelege într-o multitudine de feluri și se exprimă pe măsură.

Să o ultimă întrebare legată de Mexic: volumul tău de debut te-a dus și în America de Sud. Cum a fost mai exact?

Intr-un pat sub cearșaful alb a apărut în Spania, în 2008, deși o perioadă destul de lungă tatonasem terenul editorial în Mexic. În 2009 am ajuns și în Mexic, cu ocazia unui festival, prin ambasada României de acolo. Unui consilier i-a plăcut carteza, și de aici s-au legat lucrurile.

Ce a fost impresionant, raportat și la populația numeroasă din capitală: o universitate de-a lor se întinde, de exemplu, pe suprafața unui sat mediu de-al nostru. Ca să ajungi de la o facultate la alta din campus, te deplasezi cu autobuzul sau mașina. Studenții pe care î-am întîlnit m-au întrebat de Paul Celan, Ana Blandiana, Marin Sorescu... iar unii vorbeau perfect limba română.

Urmanov este asociat cu ceea ce s-a numit generația 2000 în poezie. Cum te reportai tu atunci și cum te raportezi acum la această – să-i spunem – mișcare?

Prima dată cînd am ajuns în apropierea celor deja consacrați într-ale 2000-ismului de abia puteam să număr pe degete. Parcă stătusem ascunsă într-un buncăr, iar lumea exista mult în afara mea. Nu cred că am reușit să învăț alfabetul general al acestui 2000-ism, indiferent de cît am încercat, parcă am fost și sint atrasă pe lîngă. Deși, la diverse intervale de timp redescopăr și citeșc altfel ceea ce inițial nu mă atragea prea tare. Inapetența mea pentru pragmatism e prea puternică încit să nu mă las purtată încotro mi-e dat să mă regăsesc. E mai curat și mai sincer astfel. Rezonez însă cu cîțiva scriitori care au scris în

acest interval 2000-2009, ale căror cărți mi-au provocat tahiocardii, ale căror vizuuni le-am purtat cu mine perioade îndelungate. Prea puțin cerebrală, am nevoie să simt atunci cînd citesc. Iar asta este similar formulei chimice a îndrăgostirii: nu știu cînd îmi va plăcea o nouă carte, dar cînd apare, apare total.

Volumul tău cel mai recent, Lemur, este conceptual. În ce context ai făcut această schimbare radicală în practica ta textuală?

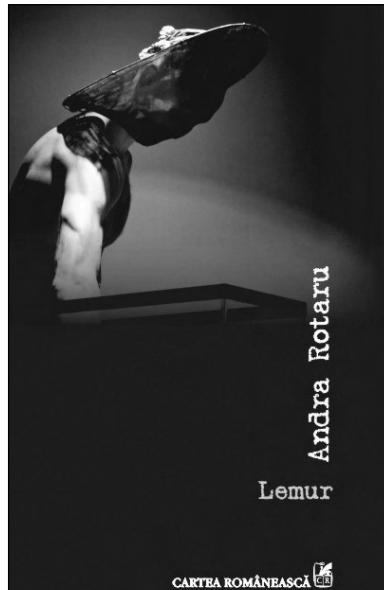
Sînt perioade în care nimic nu mă mai trezește, în care gesturile pe care le fac sînt mecanice, în care simt că trăiesc viața altcuiva, în care sînt depersonalizată și nu-mi mai pasă de prea multe. Perioade în care inima mi se mută pe partea dreaptă pentru a mă proteja sau pentru a rămîne ceva din ea după aceste perioade de letargie și lipsă de empatie. Sî, deși structural sînt o vîetate care rezonează la bucurie, căderile sau dorința de a mă arunca într-un spațiu fără ieșire apar acut, ca niște dependențe mai puternice decît pot eu controla pe moment.

Lemur a apărut în toamna anului 2010, în pădurile de la Tescani. Probabil la fel de speriat ca și mine, ne-am întâlnit în noptile în care eu încercam să găsesc un drum că mai ferit de oameni, care să ducă altundeva decât pe puștii, iar el avea nevoie de companie. Amîndoi căutam ceva, nici unul nu știa ce formă are ceea ce căuta. Tot ce știm e că atunci cînd ne-am văzut ne-am recunoscut, la fel cum se recunosc unele animale doar cu ajutorul miroslului. Ne-am recunoscut după forma și culoarea ochilor. Nu trebuia să simțim, puteam doar să vedem și să înregistram ceea ce vedem pentru mai tîrziu. Ne păstram toate resursele de energie, mergeam că mai încet. Cu el am învățat să am răbdare să mi se arate doar atunci cînd eram pregătită.

A trebuit să învăț să simt diferențiat prezența lui de a celorlalți care populau spațiul de la Tescani. Prezențe sau absențe pe care le-am simțit protectoare, care mi-au căptușit pielea pentru a le simți și a nu mai putea ieși din ceea ce se crea acolo. Indiferent de ceea ce aş fi putut face, cel mai bine era să rămînem în acea stare de care aveam nevoie și eu și ei.

Total începea să fie schimbător, însă în lipsa fricii, și, deși aparent hazardant, simteam că sănătatea bune, că fac parte dintr-un traseu „al meu“. A fost perioada în care am învățat cum este

să respire în dreptul nărilor unui animal, iar asta să fie tot ce mă hrănește pe parcursul unei zile. Cum poate pielea brațelor să mîngâie o

blană aspră și să se umple de
sînge, ca și cum se salvează.

Tot traseul ulterior de recom-punere a pașilor care au dus la crearea volumului *Lemur* nu poate să-l explic strict rațional. Ar fi că și cum aş încerca să găsesc cauzele genetice care m-au făcut să am o înălțime de 1,72. Pot însă să spun ce simt cei 172 de cm:) de cînd sănă constientă.

Cum ai lucrat cu performerul Robert Tyree si cum l-ai cunoscut?

Personajul pe care începusem să-l intuiesc avea o dexteritate extraordinară în orice situație. Gestica sa în mijlocul unei mulțimi, gestica potrivită cu orice tip de sunet, gestica în situații cîștinioare

gestica în situații stinjenitoare, lucruri care mi se păreau paralele cu mine și corpul meu. Îl admiram și-l invidiam, știind că îmi este atât de străin, iar singură era imposibil să îi creez un corp personalului. Aveam nevoie de niște repere, aveam nevoie să văd ceea ce intuisem deja. Si puteam să vîslesc în gol mult timp, fără să găsesc ceea ce-mi trebuia chiar atunci. A fost o sansă teribilă să plec în acel moment, iar călătoria să mă poarte în direcția potrivită.

Cind am ajuns în America, ști-am ce caut: o persoană pe care să o admir cu maximă nervozitate, care să mă inspire și să mă scoată din viață.

din orice tipar gestual sau mecanism cunoscut. Și cum cei care mă găzduiau erau Portland Institute for Contemporary Art, în Portland, Oregon, am cerut mai multe înregistrări video cu performerii. Era clar că situația era similară uneia visate, cind din traseul discursului el urmă via rămasă deasupra

siv al unui vis rămii doar cu o senzație. Asta căutam: să umplu o formă deja „văzută“. După o oră de vizionări am spus *stop-cadrul este*. Din cîteva mișcări pe care le văzusem înregistrate, *lemurul căpătase și o formă vie.*

Am încercat variante: euritmii și situații stînjenitoare, care să ne provoace să ne cunoaștem încit mai multe ipostaze. Am mers

la multe spectacole de dans, să înțelegem ce ne place și ce nu ne place, comentam pînă și o bordură de pe stradă dacă asta simteam că se leagă de personajul volumului. Îl identificam pe Robert Tyree cu lemurul, de la simplul fapt cum respira, pînă la tonalitățile vocii, la modalitatea în care gîndește sau reacționează. Îl supuneam unor lecturi în română, din care nu înțelegea nimic, însă intuia cîteva. Cred că a avut multă răbdare... Însă și pentru el, ceea ce a ieșit e mai mult decît speram noi atunci: spectacolul de dans *Lemur* a fost prezentat în Seattle, Portland, New York, Bruxelles, Berlin. Va ajunge și în București, pe 15 mai, la Zona D – Paradis Serial.

Pînă la această experiență ai mai avut ocazia să lucrezi într-un alt domeniu decit cel literar?

Am încercat să tatonez diverse domenii la vîrste mai mici, însă simteam că nu mă împlinesc, nu îmi curgea prin vene ceva magic. Sînt cumva dependentă de stările pe care mi le provoacă ceea ce fac. Iar ceea ce eu nu pot să fac caut în/lă altii. Pot să absorb sau să asimilez ceva și să-l transform în ceea ce știu să fac mai bine. Însă e nevoie să-mi bată inima ca să știu că fac ceva în direcția bună. Înima e un barometru rezonabil. :)

*Tu ai absolvit Psihologia. Cum
ai scăpat de tentația de analiză
și de autoanaliză?*

În viața reală nu am scăpat deloc
de aceste analize și autoanalize. În-
să, uneori, cu cât sătul mai lucidă în
viață de toate zilele, cu atât mai
mult luciditatea se pierde atunci
când citesc sau scriu. Devin, din
când în cind, un mic poltergeist.
Ceea ce nu este rău, însă am ne-
voie să fiu adusă într-o zonă care
să nu mai scape controlului. Apoi
scap iar celor care mă repun pe
traseele vieții normale. Acest du-
te-vino îl cunosc, am nevoie să stau în
ambele zone. Un pic nestatornică,

un pic demodată, un pic tradiționalistă, un pic inovatoare, un pic îmbuflnată cînd lucrurile numărăiesc.

Pînă la urmă ce este un lemur și de ce tocmai Lemur se numește volumul?

Atunci cînd te îndrăgostești, a-jungi să spui că el ești tu. O formulă pe cît de chimică, pe atît de capricioasă. Astfel, *lemur* = As_2O_3 și atunci cînd e într-o formă proastă, sau *lemur* = $\text{C}_8\text{H}_{11}\text{NO}_2$.

*Proză scrii? Dacă nu, de ce nu?
Dacă da, cum arată?*

Prefer să citesc proză. Cînd apar cărți precum *Dulcea poveste a tristului animal* (de Diana Adamek), *Aproape a șaptea parte din lume* (de Cătălin Pavel), *Luiza Textoris* (de Corin Braga), *Rădăcina de bucsau* (de O. Nimigean), îmi pare rău că nu le-am scris eu, însă mă bucur de cîtă minunăție poate să existe în aceste cărți. Si mă bucur că există astfel de scriitori, se simte talentul acela pur și dur care mă amește pentru mult timp. Dacă aş putea să port cu mine o sticluță care să-mi dea din cînd în cînd astfel de senzații scriitoricești ar fi grozav.

O ființă malefică ce se hrănește cu moarte

Încă de la primele pagini ale romanului lui Kevin Powers, îți dai seama că te afli în fața a ceva deosebit: „Războiul a încercat să ne ucidă primăvara, cînd iarba a înverzit cîmpurile din Ninive (...) a încercat să ne ucidă în fiecare zi, dar nu a reușit. Nu pentru că ne era scris să scăpăm teferi. Nu pentru că ne era dat să supraviețuim. Adevărul e că nu ne era dat nimic. Războiul lăua tot ce putea. Avea răbdare. Nu se sinchisea de obiective sau de granițe, de faptul că te iubea multă lume sau nu te iubea nimeni. Cînd dormeam (...) războiul venea la mine în vis și îmi arăta singurul lui țel: să continue, doar să continue. Și am știut că războiul avea să facă ce poftea“.

Florin Irimia

Păsările galbene, titlu inspirat dintr-un „marș tradițional al armatei americane“, oferit și ca motto, nu va fi, aşadar, un roman ideologizat, despre biruința armatei americane în lupta cu Răul, ci mai degrabă o meditație pe marginea războiului, a felului în care acesta reușește să te omoare chiar și atunci cînd, oficial, ai scăpat și te-ai întors acasă la familie.

Bartle și Murphy, doi tineri americani, primul de douăzeci și unu de ani, al doilea chiar mai tînăr, de abia optprezece, s-au înrolat în armată și au devenit soldați. Apoi, țara i-a trimis în Irak ca să arate ce-au învățat. Să dovedească faptul că instrucția n-a fost degeaba, că merită viitorul titlu de eroi. Familiile lor n-au fost de-acord. Dar lor nu le-a păsat. Erau niște băieți care voiau să devină bărbați. „Duseserăm vieți mărunte, animale de dorul pentru ceva mai substanțial decît drumurile de țară și visurile meschine. Așa că ajunsesem răi aici, unde viața nu avea nevoie de nici o elaborare și ceilalți urmau să ne spună cine să fim. Cind ne-am

terminat treaba, am mers la culcare, calmi și eliberați de regrete.“

„Vor muri oameni. E o chestiune de statistică“

„Treaba“ lor constă din a omori cît mai mulți oameni și, oarecum colateral, de a nu se lăsa omorîți. Pentru că dacă ei mor, nu vor mai putea omorî pe nimeni. Ceea ce ar fi păcat. De lucrul acesta se îngrijește sergentul Sterling, deja un veteran al conflictului, un supraviețuitor. Sau poate un ghinionist. La cîte a văzut, la cîți oameni a omorît, nu știi dacă să-l invidiezi sau să-ți fie milă de el. „Mă îndoiam că era întreg la minte“, recunoaște Bartle, „dar eram sigur de curajul lui. (...) S-ar fi dus de bunăvoie la spînzurătoare în locul altciva pentru simplul motiv că lațul i s-ar fi părut mai potrivit pentru gîțul lui“. Într-un fel, intuiția lui

Bartle se va dovedi corectă. „Vor muri oameni“, le spune Sterling înainte de plecare. „E o chestiune de statistică.“ Și dacă nu vor ca morții să fie chiar ei, trebuie să găsească în ei „partea aia nașpa“, care nici nu e foarte greu de găsit, nici măcar foarte greu de păstrat, dimpotrivă, ce devine greu e să renunță la ea, cum multă vreme după ce te-au lăsat la vatră, cînd ești nervos sau nesigur, vei duce mină după armă, s-o simți acolo, aproape de tine, ca o garanție. Si ducind-o, nu vei găsi nimic.

Cît stau în New Jersey pentru instrucție, Bartle și Murphy se împrietenește. Într-un fel. Pe cît se pot împrieteni doi oameni care nu s-au mai văzut niciodată pînă atunci. La plecare, mama lui Murphy îl roagă pe Bartle să alibă grijă de fiul ei. „Promite-mi că mi-l aduci acasă“, îl roagă ea. Neinspirat, Bartle promite. Va fi o decizie pentru care va suferi probabil toată viața. Pentru că nu-și va putea respecta promisiunea. Și nu neapărat pentru că Murphy va muri (pînă la urmă asta și-a dorit, veți vedea), ci pentru că, murind în felul în care va muri, Bartle nu va putea nici măcar să-l aducă acasă într-un coșciug. Așa încit îi va da drumul pe apă, iar apa îl va lua în brațe mai grijuilie ca o mamă. Iar mamei, celei din carne și oase care-l aşteaptă îngrijorată în Richmond, Bartle îi va scrie o scrisoare. Ca și cum ar fi venit din partea fiului. Ca și cum fiul ar fi trăit. „Lumea ne preschimbă pe tot în mincinoși“, remarcă el și nu se înșală. Apoi, după ce se va fi întors în orășelul lui curat și

obtuz, Bartle va primi vizita unui domn. Care-i va explica blînd și plin de compasiune că aşa ceva nu se face. Și că nefăcîndu-se, el, soldatul Bartle, va trebui să facă închisoare. Ceea ce ar fi trebuit să fie o pedapsă. Dar vine ca o izbăvire.

Un roman poetic și în același timp cinic

Nu e ușor să scriei un roman poetic și în același timp cinic, dar Powers reușește. Mă gîndesc că, de fapt, nu poți scrie un roman despre război, în care războiul devine personaj, o ființă malefică ce se hrănește cu moarte, fără să fi fost acolo, fără să fi văzut moartea cu ochii. Iar Powers, evident, a văzut-o. A văzut cu ochii lui ceea ce noi nu vedem decît cu ochii imaginatiei. Ceea ce nu e același lucru. Nu rămîi traumatizat de la ce ti-ai imaginat, rămîi traumatizat de la ce-ai pătit. Și, din nou, sănătatea că Powers a pătit multe, nu poți să scrii „soarele apunea ca un cheag de singe la orizont“ și să nu fi pătit. Sau „prăbușirea e destinul fiecărui obiect“... Interesant cum un război, o moarte, o traumă pot trezi în tine reacții atît de bizare: în luptă, sufletul se golește de emoții ca degetul să poată apăsa pe trăgaci. Mai încolo, aceleași degete iau un creion în mînă și, scriind, reumplu sufletul golit. Și mai tîrziu noi citim despre asta și, bulversați, ne întrebăm cum este posibil. Uite așa.

Kevin Powers, *Păsările galbene*, traducere de Daniela Rogobete, colecția „Biblioteca Polirom. Actual“, Editura Polirom, 2012

Sâmbătă, 11 mai 2013,
ora 19.00, Sala Radio

Biletele sunt disponibile pe www.bilete.ro,
în oficile Poștel Română, în Magazinile
Immedi și în magazinul Bilete.ro și la
Casa de bilete a Salii Radio

Concert Regal

Orchestra Națională Radio

Dirijor Christian Badea

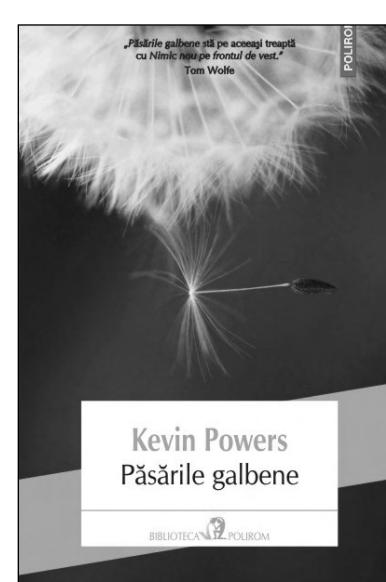
Mihaela Martin vioară

Frans Helmerson violoncel

E. Hubsch Imnul Regal

J. Brahms Dublul concert pentru vioară, violoncel și orchestră, op. 102

A. Dvořák Simfonia a IX-a în mi minor, op. 95 – Din lumea nouă

Dracul românesc

Premiul „Aurel Leon“, oferit sub auspiciile „Ziarului de lași“ pentru cel mai bun debut literar ieșean, a fost decernat anul acesta unui tânăr universitar, Mircea Păduraru, pentru o carte cu totul aparte. Juriul decident, din care am avut onoarea să fac parte, nu a greșit cu acest premiu: scrierea lui Mircea Păduraru are o semnificație deosebită în cîmpul disciplinelor pe care le intersectează, astfel încât debutul său nu este remarcabil doar pentru lași, ci poate fi citit și ca un simptom al noilor orientări în istoria și critica literară mai nouă. *Reprezentarea Diavolului în imaginariul literar românesc* are ambiția de a pune probleme care aşteaptă de mult timp neformulate, deși presante, în bagajul oricărui critic sau istoric literar. Iar autorul se află plasat în cea mai bună poziție pentru a le formula.

Doris Mironescu

Cartea lui Mircea Păduraru este una de interstiu, plasată la limita dintre etnologie și istoria literară, fiecare dintre cele două avind o tradiție, niște presupozitii, o metodologie și un limbaj al ei. El însuși un tânăr etnolog cu bune competențe de critic literar, Mircea Păduraru pune cele două tradiții în dialog. În fond, folcloristica s-a născut la noi, în secolul al XIX-lea, din ambiția scriitorilor (pașoptiști) de a înțelege și circumscrie cît mai bine specificul național românesc, în timp ce critica și istoria literară urmăresc cu îngrijire, cam tot din același epocă, acoperirea și aprierea de către scriitori a unor zone tot mai cuprinzătoare din peisajul național (geografic și social). Romanul tărânimii a fost un deziderat în secolul al XIX-lea, iar poezia urbană a devenit obsesia simboliştilor. Ceea ce înseamnă că la temelia criticii și istoriei literare românești

se află niște premise naționaliste ce au rămas neexamineate. Un unghi salubru de examinare și, mai mult decât atât, unul necesar este cel al etnologului, al celui care investighează fenomenul culturii populare fără fervorile neofitului și care se ferește deci să-i acorde acestuia privilegiu neverificate. Astfel încât lucrarea lui Mircea Păduraru are o importanță mai mare decât cea de monografie a figurilor diabolice din literatura română populară și cultă; ea este totodată și o critică a tendinței de a citi literatura ca discurs pedagogic de anvergură națională.

Un autor nu descriptiv, ci analitic

Lucrarea pornește de la studierea reprezentărilor folclorice ale Diavolului, cu o bibliografie impresionantă și o disciplină științifică admirabilă, care citează toate sursele relevante și dă fiecărei locuri cuvenit. Cu toate acestea, cartea

» **Cartea nu este deloc „științifică“ la modul greoi și lipsit de eleganță al întocmirilor care-și fetișizează obiectul drept unul „riguros“ și nenegociabil. Autorul nu este un descriptiv, ci un analitic. Mircea Păduraru cercetează cu o admirabilă acribie, clasifică rar și argumentează strîns, cu o suplete de spadasin, printre argumente și contraargumente, precizate cavalereste, ale propriilor teze. Nu e vorba doar de o banală dovadă de sănătate conservată prin gimnastica minții. Atunci cînd ai de-a face cu (vorba autorului:) „ceea ce numim astăzi cu toată prudența mentalul românesc“, terenul este minat de prejudecățile generațiilor, pe care de mult timp am și uitat că le posedăm.**

nu este deloc „științifică“ la modul greoi și lipsit de eleganță al întocmirilor care-și fetișizează obiectul drept unul „riguros“ și nenegociabil. Autorul nu este un descriptiv, ci un analitic. Mircea Păduraru cercetează cu o admirabilă acribie, clasifică rar și argumentează strîns, cu o suplete de spadasin, printre argumente și contraargumente, precizate cavalereste, ale propriilor teze. Nu e vorba doar de o banală dovadă de sănătate conservată prin gimnastica minții. Atunci cînd ai de-a face cu (vorba autorului:) „ceea ce numim astăzi cu toată prudența mentalul românesc“, terenul este minat de prejudecățile generațiilor, pe care de mult timp am și uitat că le posedăm.

Pe terenul folcloristicii, cartea vine cu precizările importante ale vitalității folclorului, care nu ia pauză vreodată și nici nu mărsăluiește împlacabil înspre laicizare și pozitivizare, așa cum ne-ar putea face să credem o anumită vizionă clasică despre progresul spiritual. Tradiția are o funcție generativă și una constringătoare: creațiile populare sunt ținute să respecte tipare preexistente, conștiințe de tradiție, iar experiențele „necanonice“ se cer reinterpretate ca să poată intra în corpusul memoriei comune, care lucrează după arhetipuri poate inconștiente, dar oricum conștientizate. Există, sigur, creații ce aproximează o vîrstă „mitică“ (crearea lumii, a diferitelor obiecte, cu particularități fascinante în zona est-europeană), una „legendară“ (a confruntărilor omului cu Diavolul) și una „populară“ (care tinde să explice prin prezența diabolică existența unui rău oarecare, al hoției, de pildă). Însă în același timp, produsele mai elaborate ale folclorului, basmul, legenda, balada, cele care țin de „meta-fizică“ lui, sint concurate de „fizica“ folclorică a „întimplărilor povestite“, reprezentând experiențe trăite, uneori în sever contrast cu ceea ce au produs tiparele prelucrării literare. În concret, celebrele povești cu diavoli proști și ușor de păcălit, de care e plin folclorul românesc, ca și cel balcanic, nu sint singurele concretizări ale viziunii populare despre Diavol: ele sint complete de poveștile de spaimă ale întinirii unora cu Necuratul care bîntuie hotarul sau balta, ucide copii, rătăcește oamenii și-i face să se învrajbească, distrug case, îmbolnăvește femei. Soluția „optimistă“ (comică) și defensivă în fața răului a folclorului prelucrat după canoane literare populare este concurată de încheierea „pessimistă“ (terifiantă), lipsită de proiect compensator, a folclorului „brut“ al întimplărilor neobișnuite. În orice caz, limitele lumii fizice

sînt permeabile pentru mentalitatea populară.

Pagini întregi cu observații fine și prețioase

Literatura română cultă construită cu ajutorul reprezentărilor de origine folclorică conține cîteva dintre capodoperele sale, mai ales în secolul al XIX-lea. Mircea Păduraru nu se oprește, deși poate i-ar fi folosit, la savurosul *Toderică* al lui Negruzzi sau la *Piatra teiului* a lui Russo. Se găsește acolo un fascinant perspectivism ideologic, suprapus, ca la toți scriitorii din generația respectivă, pe lupta între generații pentru modernizarea societății române.

Ei inventaseră un diavol „pașoptist“, caracterizat prin expresia franțuzească la modă *le diable m'emporte*, care poartă mesajul politic al generației în teritoriul basmului românesc. Autorul se revanșează scriind despre *Daniela Prepeleac, Stan Pățitul și Ivan Turbincă* ale lui Ion Creangă și despre *La hanul lui Mînjoală, Kir Ianulea și Calul dracului* pagini cu observații fine și prețioase, între care trimit mai întâi la interpretarea scenei finale din *Stan Pățitul* ca o lectură literală, parodică, a creației femeii, dar nu de către Dumnezeu, ci de către Diavol. După cum foarte inteligente sint lecturile din clasicii români care nu „preiau“, ci interpretează folclorul: îl „umanizează“ pe Diavol, îl eufemizează. Imaginarul lor este unul „nocturn“, îmblințitor, cu evidente virtuți de pedagogie națională, foarte subtil codificată estetic.

Mircea Păduraru demonstrează că există o puternică tradiție cultă a reprezentărilor inspirate din cultura populară nu doar la autorii citați, ci și la Gala Galaction, Pavel Dan și Vasile Voiculescu, după cum o interesantă dezvoltare este a scriitorilor realiști care preiau ceva din imaginariul popular, precum Ion Agârbiceanu (remarcabilă, aici, interpretarea nuvelei *Pascălierul*, cu tipul „omului diabolic“ care face sofistică cu poruncile biblice, prefigurind posibile căi de cercetare în viitor). Remarcabile sint capitoalele de interpretare a fantasticului românesc cult de inspirație folclorică. Mircea Păduraru constată insistența criticii de a disocia între un fantastic „propriu-zis“ (inspirat de tradiția romantică germană și franceză, de Hoffmann și Gautier) și un fantastic „de inspirație folclorică“, acesta având, se vede, mai puține drepturi la stima literară.

Istoria literară infirmă aceste prejudecăți: printre cele mai bune

Mircea Păduraru

**Reprezentarea
Diavolului**

în imaginariul literar românesc

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza“ Iași

proze fantastice moderne sint cîteva cu punct de plecare în folclor, în primul rînd *Aranka, știama lacurilor* de Cezar Petrescu, *Orbitor* de Mircea Cărtărescu (episodul apocaliptic al Badislavilor e adus în discuție) sau *Cine adarme ultimul* de Bogdan Popescu. Ilustrarea prezentelor Diavolului în proza modernă, mai spectaculoase, poate, decât cele din literatura clasică, servește aceeași funcție: cea de a îmblini alteritatea diabolică prin estetizare, grotesc și prin descrieri făcute prea „de aproape“ ca să mai fie împămintătoare.

Există o coerență a „Diavolului românesc“

Cartea de față arată, fără putință de tăgadă, că reprezentările Diavolului în literatura cultă sint uimitor de consecvențe cu modelele lor populare, că există deci o coerență a „Diavolului românesc“, dacă mi se permite licență. Scriitorii români selectează în general reprezentări folclorice „canonice“, deja eufemizate, pe care le „îmblințesc“ suplimentar, în efortul lor de codificare estetică și ideologică a realităților mentale „specifice“. Chiar și autorii postmodernați apelează la imaginariul „nocturn“ al clasincilor, deși lucrul părea puțin probabil. Nu „geniul românesc“, unul care să fie egal cu sine din secolul al XIX-lea și pînă azi, dictează astă în mod împlacabil, ci o anumită interpretare a acestui „geniu“, foarte seducătoare și cu o autoritate consolidată prin generații. Examenul interferenței literaturii culte cu folclorul are, se vede, bogate consecințe, pe care e de așteptat că Mircea Păduraru le va duce mai departe prin alte investigații la fel de ingenioase și de eficiente precum cea de față.

Mircea Păduraru, *Reprezentarea Diavolului în imaginariul literar românesc*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza“, Iași, 2012

Bogdan Suceavă – Memorii din biblioteca ideală

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din volumul *Memorii din biblioteca ideală*, de Bogdan Suceavă, care va apărea în curînd la Editura Polirom, în colecția „Ego-grafii“.

– Fragment –

Versiunea întregită a realității

Am înțeles teorema lui Thales mai tîrziu decît unii dintre colegii mei de clasă. În anul acela, în clasa a VII-a, am răspuns provocării matematice mai tîrziu decît alții. Pe vremea aceea cîteam romanele lui Karl May și mi păsa mai mult de desene animate decît de configurațiile geometrice. Apoi, deodată, o transformare s-a petrecut, în primăvara din clasa a VII-a. A fost o aprofundare de natură calitativă,

o diferență clarificatoare, un fel de deschidere a ochilor. Am putut face operații algebrice complicate și am început să pot decodifica probleme de geometrie. Atunci a venit prima diplomă de la olimpiade de matematică, la nivel național. Si lecturile mele literare s-au schimbat sensibil. Copilăria rămînea în urmă. Învățam pe atunci într-o școală din Tîrgoviște, într-o clădire cu arhitectură de secol al XIX-lea, foarte diferită în alcătuirea ei de scolile celelalte, care arătau ca niște paralelipipede. În anul acela am început să citesc romane cu o convenție literară realistă, romane al căror raport cu realitatea era mai direct decît în volumele pe care le parcursesem mai înainte; în următorii doi ani aveam să cîtesc volume aparținând literaturii franceze din veacul al XIX-lea, precum și romane ale unor autori pe care îi simțeam foarte aproape, ca Panait Istrati, Zaharia Stancu

sau Marin Preda. Încă de atunci, ghidat de un profesor care se priștea foarte bine la zidirea unei culturi matematice elementare, am înțeles că una dintre cele mai importante cărți pentru școală produse vreodată în cultura română a fost culegerea de probleme de geometrie a lui Gheorghe Tîțeica (nu, nu e nici o exagerare în afirmația aceasta). Interacțiunea mea cu matematica lui Gheorghe Tîțeica continua și azi, pe un alt plan, cu alte teme, pentru că între timp am lucrat vreme de două decenii de geometrie diferențială. Dar primul contact cu școala de geometrie de la București s-a produs atunci, grație culegerii de geometrie elementară pe care am început să o lucrez într-un oraș de provincie. Pentru mine, evoluția interesului pentru matematică și a celui pentru literatură avea loc în paralel, într-o relativă interdependentă. Simțeam că sunt două forme de a mă exprima profund diferite, dar nu aș fi putut niciodată să le separ. S-a întîmpnat foarte devreme: aveam nevoie de amindouă. Perioade de profundă concentrare pe seturi de probleme sau pe lectura articolelor publicate lunar în „Gazeta matematică“, pe care la 15 ani ajunsesem să o citesc cu fidelitate, alternau cu perioade când cîteam literatură aproape continuu. Aceste și ritmul pe care-l am acum. Cred că cel mai frumos lucru care mi s-a întîmplat crescind în cultura română a fost această dualitate.

Verile cîteam cel mai mult, în săptămîinile de relativă izolare pe care le petreceam într-un sat din munții Făgăraș. În vara dintre clasele a IX-a și a X-a, înainte de a merge la Tabăra de vară a „Gazetei matematice“, care se desfășura pe atunci în luna august la Curtea de Argeș, am citit *Triunghiul, ringul cu trei colțuri*, de Viorel Gh. Vodă. Am continuat să lucrez din culegerea lui Tîțeica: vara aceea am trudit (și verbul acesta e cel mai exact!) pe capitolul de probleme de loc geometric. Atunci mi s-a întîmpnat să observ că volumul al II-lea din *Morometii* nu e la fel de plăcut la lectură ca volumul I. În săptămîinile acelea am citit și *Hronicul și cîntecul vîrstelor* al lui Lucian Blaga. Către toamnă aveau să urmeze paginile de memorialistică ale lui Ion Minulescu sau George Topîrceanu. Avansam în geometrie pe măsură ce ajunsesem să cîtesc și autori care însemnau ceva în cîm-

pul literaturii române. Nu înțeleam poezia lui Ion Barbu, iar despre matematica lui nu știam nimic.

În toamnă am descoperit proza lui Balzac, cam în aceeași perioadă în care am învățat cu adevărat cum se aplică trigonometria la geometria triunghiului. De fapt, în clasa a X-a cred că am avut un oarecare avantaj în materie de trigonometrie față de alții concurenți la olimpiade. Ritmul lecturilor mele s-a întinduit într-o cîrtvă, pentru a se relua după examenul de treaptă a două tot mai spornic, de data aceasta la un cu totul alt nivel. Începusem să citesc literatură universală. Autorii care m-au atrăgit, la săptămîinile anii, au fost Franz Kafka, Mario Vargas Llosa, John Fowles, F. Scott Fitzgerald, J.D. Salinger, între mulți alții. Nu mi-aș putea aminti de prima lectură din fiecare dintre acești autori fără a-mi aminti ce fel de matematică studiam pe atunci. Stiu, de pildă, că atunci cînd am scris primul articol care mi-a apărut în „Gazeta matematică“ (aveam 17 ani; articolul s-a numit „Observații asupra grupului de permutări“ și a apărut în nr. 11-12 din 1987) tocmai terminam de citit *America* lui Kafka. Nu mi-amintesc nimic din orele de fizică sau chimie și nu cred că m-au interesat alte materii decît cel mult sporadic și anecdotic (istoria m-a interesat, însă la Tîrgoviște nu am avut la istorie profesori buni), dar ceea ce se petreceea în literatură sau ce se alegea de anumite soluții în matematică ajunse să mă intereseze într-un mod foarte personal. Mă consideram un rezolvator de probleme, înainte de orice altceva. Îmi apără evident încă de atunci că expresia cea mai clară a inteligenței ar trebui să fie identificarea unei soluții precise, optime, fie că e vorba de literatură sau de matematică. Credeam că literatura poate deveni importantă și esențială dacă arta de a spune o poveste, de a specula configurația particulară a unui moment și a unei interacțiuni a unor personaje ajunge să fie la fel de relevantă ca și o generalizare care ne adințește capacitatea de a înțelege un fenomen matematic. Stiam că uneori putem rata, după cum la unele probleme nu putem găsi soluția. E adevărat că cele mai multe dintre lecturile mele literare provin din perioada istorică a modernismului eu-

ropean sau erau lecturi recente ale unor autori care au integrat pînă la o rafinată simbioză teme ale modernismului. Dar pe atunci nu știam asta, pentru că nu priveam lucrurile în ordinea lor istorică. Acum știu că există o rezonanță secretă între lecturile literare care mă atrăgeau atunci și un anumit stil de a face matematică ce mă fascina. Nu am avut, de pildă, în adolescență, o prea mare atracție față de mașinăria infernală a analizei matematice, dar mai tîrziu aveam să găsesc fascinantă austeritatea de desert polar a topologiei, care este născută din necesitățile teoretice ale analizei matematice. Nu cred că există un produs intelectual care să poarte o mai pronunțată pecete a transformării moderniste a matematicii decît topologia. Iar întîlnirea mea cu acest domeniu al matematicii s-a petrecut în mai multe etape: am parcurs prima introducere a unor concepte fundamentale ale topologiei la 17 ani, sub îndrumarea profesorului Ilie Bîrză (cu care în clasa a XI-a m-am pregătit în particular, înainte ca el să părăsească România, și care nu a ezitat să-mi prezinte atunci, în liceu, elemente de teoria grupurilor și de topologie), apoi am studiat elemente de topologie în cadrul unor cursuri de analiză matematică la Universitatea din București, pentru că elemente mai avansate de topologie algebrică să devină subiectul central al unor cursuri de specialitate pe care le-am urmat la Michigan State University, după 1996, cînd trecesem de 26 de ani.

De fapt, există un avantaj în a face din matematică o profesie. Matematicienii au luxul de a fi mereu expuși unor idei și concepte noi. S-ar plăti să moarte dacă ar face mereu unul și același lucru, dacă ar trebui să revină asupra unei singure idei, pe care ar trebui să reitereze fără a-i adăuga un plus de conținut. E inevitabil: dacă treci prin matematică decenii în sir, de la vîrstă olimpiadelor din perioada gimnazială pînă în facultate, de la anii de doctorat (care au însemnat pentru mine cursuri urmate la zi, cu teme și examene) pînă la anii de maturitate, în care ajungi să scrii lucrări de cercetare sau să construiești singur un curs, e imposibil ca această experiență să nu treacă în tine. Poți face eforturi să o disimulezi, să o separe

AUTORUL

Bogdan Suceavă – născut la 27 septembrie 1969, la Curtea de Argeș. Studii la Universitatea București, unde a obținut licență în matematică (1994) și diploma de studii aprofundate în geometrie (1995). Doctorat în matematică la Michigan State University, East Lansing (2002), cu teza intitulată „Noi invarianți de curbură riemannieni și kaehlerieni și varietăți puternic minimale“, susținută sub îndrumarea lui Bang-Yen Chen. În prezent, profesor la California State University, Fullerton, unde predă, între altele, cursuri de geometrie diferențială, fundamentele geometriei și topologie. Autor de articole de matematică și de istorie a matematicii. membru al Pen Club West USA din 2005. Distincții literare: Premiul I Nemira, secțiunea Purgatoriu, nuvele, 1993, pentru nuvela *Imperiul generalilor tîrziu*; Premiul CopyRo, 2002, pentru volumul *Imperiul generalilor tîrziu și alte istorii*; Premiul pentru proză al Asociației Scriitorilor din București pe 2007 pentru romanul *Miruna, o poveste*; Premiul I al Rețelei literare pe 2010 pentru *Noaptea cînd cineva a murit pentru tine*. Volume de proză și eseuri: *Teama de amurg* (Topaz, 1990); *Sub semnul Orionului*, roman (Artprint, 1992); *Imperiul generalilor tîrziu și alte istorii*, nuvele (Dacia, 2002; ediția a II-a, LiterNet, 2003); *Bunicul s-a întors la franceză – istorii* (Editura T, Fundația Timpul, 2003; ediția a II-a, LiterNet, 2008); *Venea din timpul diez*, roman (Polirom, 2004; ediția a II-a, 2010); *Miruna, o poveste* (Curtea Veche Publishing, 2007); *Distanțe, demoni, aventuri* (Tritonic, 2007); *Vincent nemuritorul, roman* (Curtea Veche Publishing, 2008); *Noaptea cînd cineva a murit pentru tine*, roman (Polirom, 2010).

de tematica literaturii, dar ea rămîne la nivel structural, în zona jocului secund unde nimic anecdotic nu e îngăduit să răsară la suprafață. Matematica, în fond, e un exercițiu al esențializării, o artă a preciziei, a retragerii spre principiile ultime ale materiei. Am auzit afirmații similare făcute de filozofi, al căror domeniu s-ar dori a fi cel mai general dintre toate. Se poate. Aș fi pregătit să accept aşa ceva și din partea filozofiei. Dar rămin la părerea că obiectele matematice există și că în astă rezidă toată țaria matematicii și a educației prin matematică.

O întrebare se impune: ce ar putea fi literatura, dacă ea își propune să fie întregirea umanistă a matematicii? Cum anume ar trebui scrisă literatura de azi, atunci cind toate eșafodajele ideologice și iluziile s-au dărit? Cind geografia a fost înțeleasă, dar nu deținem încă secretul întregii structuri a universului? Poate literatura să producă un act paralel de esențializare, ca și cum o poveste bine spusă ar fi echivalentă unei teoreme de topologie? Astfel de gânduri mi-au reținut atenția atunci cind am început să studiez matematică la Universitatea din București. [...]

Nu aș fi putut discuta relația dintre matematică și literatură fără a încerca să descriu procesul de elaborare a unei asemenea dezvoltări: am făcut matematică vreme de două decenii, răstimp în care am scris cîteva romane, cîteva nuvele, cîteva serii de poeme. Care e finalitatea acestui drum? Unde am ajuns acum? Ce am aflat la capătul acestui drum? Dacă are vreun sens, aici ar trebui să-l consemnez. Iar cititorul ar trebui să aibă îngăduință dacă discuția ar atinge accente tehnice.

Am un răspuns foarte personal la această întrebare importantă, despre finalitatea acestei dezvoltări personale. Pot spune acum ce mi-a plăcut cel mai mult în matematică. Si pot să fac într-o manieră care de obicei se aplică

literaturii. Pentru a da un exemplu, ar trebui să menționez aici care au fost lucrările de geometrie diferențială (aceasta este specialitatea mea în domeniul matematicii) cele mai frumoase, și pot explica în ce constă această frumusețe. Aș putea spune ce m-a atras, ce mi-a plăcut, și ar trebui să încerc să identific principiul acestei opțiuni personale. Pentru a da răspunsul la această întrebare ar fi suficient să amintesc aici o listă de lucrări de matematică importante, esențiale și frumoase și ar trebui să spun în ce anume rezidă calitatea lor. E vorba, astfel, de o listă de lecturi esențiale, o listă care reflectă opțiunile mele personale.

Un asemenea răspuns nu poate fi ușor, dacă reprezintă finalitatea unei evoluții personale; mai precis, aceste lucrări trebuie să fi fost citite nu pentru că au fost sugerate de școală, ci pentru că am ajuns la ele în mod necesar, urmînd un studiu care a marcat o dezvoltare personală. Privite astfel, aceste lucrări sunt drumul meu, expresia unei experiențe profund asimilate, la fel cum lecturile din Franz Kafka m-au influențat aşa de mult în adolescență. Atunci cind predau studenților mei un curs de geometrie diferențială, tot ceea ce le spun încorporează această viziune.

Întîi de toate, ar trebui să amintesc aici cele trei lucrări ale lui Gh. Tițeica prin care acesta a descoperit legătura dintre conceptul de curbă și acțiunile grupului de transformări affine. Despre lucrările aceleia, Dan Barbilian are o vorbă: „norocoasă intuiție“. Îmi plac acele lucrări pentru că sunt expresia supremă a inteligenței pure, acel maxim cultural pe care cineva care trădește în România poate spera să-l atingă. Pentru acea norocoasă intuiție a stat Tițeica de atită ori în prezidiul secțiunilor de geometrie la Congresul Internațional de Matematică din epocă.

Apoi, a doua consemnare în ordinea istorică a lucrurilor ar trebui

să fie lucrarea lui Mukhopadhyaya din 1909, *New Methods in the Geometry of Plane Arcs*, publicată în „Bulletin of the Calcutta Mathematical Society“, acolo unde abordarea modernă asupra inegalității izoperimetrice este formulată pentru prima oară. O întreagă direcție de cercetare s-a născut atunci, în zorii veacului, într-o revistă dintr-un colț al Imperiului Britanic. Am înțeles importanța acestei lucrări abia în primăvara lui 1999, cind urmam cu Jon Wolfson, la Michigan State University, un curs superb de teoria geometrică a măsurii. Zece ani mai tîrziu, n-am rezistat și am prezentat studenților mei la curs lucrarea originală.

Mai departe, ar trebui să amintesc aici eforturile lui Wilhelm Blaschke, cel care a dat formularea teoremei Gauss-Bonnet pe care o folosim azi. Superbă e lucrarea lui Dan Barbilian din 1934, în care a enunțat procedura de generație a metricii apolloniene. Superbă e lucrarea lui Sumner Byron Myers din 1940, în care stabilește legătura dintre curbă și topologie folosind calculul variațional, prima legătură de acest fel descoperită vreodată. Frumoasă e lucrarea lui T.J. Willmore în care acesta enunță conjectura care azi îi poartă numele. Multe lucrări frumoase a lăsat Shiing-Shen Chern, dar cea care a plăcut cel mai mult studenților mei e o lucrare elementară despre proprietățile globale ale teoriei curbelor, în care autorul reuneste cele mai frumoase demonstrații ale rezultatelor fundamentale ale teoriei. Lista ar putea să continue, dar mă opresc aici, la doar aceste cîteva lucrări clasice; fiecare dintre ele îmi place la fel de mult cît îmi plac paginile din *Veacul de singurătate* al lui Gabriel García Márquez.

Cu lista lucrărilor de mai sus în minte, să vedem mai departe. Să tragem linie și să însumăm: ce ne atrage așa de mult la toate aceste lucrări? Ce înseamnă utilitate și ce înseamnă frumusețe? Cind anu-

CARTEA

Eseurile ce compun *Memoriile din biblioteca ideală* spun povestea unor întîlniri priilejuite de matematică: întîlniri intermediate de cărți cu ideile unor oameni de știință dispăruti (Huygens, Newton, Meusnier, Euler, Sophie Germain, printre alții), dar și întîlniri directe cu persoane ce au marcat evoluția autorului. Figuri emblematic ale dezvoltării studiului matematicii la Universitatea București (Gh. Tițeica, Dan Barbilian, Nicolae Teodorescu) completează tabloul.

„Dacă visul matematicienilor purșinge e să demonstreze teoreme care să le poarte numele, visul meu a fost să înțeleg pînă la ultima consecință nu doar anumite idei matematice, ci și de unde provin aceste idei, filiația lor istorică, evoluția lor în timp“, scrie Bogdan Suceavă. Episoade dintr-o istorie individuală – cea a unei formări care a stat sub dublul semn al matematicii și literaturii – se împletește astfel cu istoria cercetării unei importante noțiuni matematice: curbura, de la prima apariție a ideii, în scările lui Nicole Oresme, și pînă la cele mai recente cercetări.

Bogdan
Suceavă

POLIROM

me geometria încețează să mai fie terenul speculației particulare și devine mai mult decât știință profundă, mai precis: cind devine model etic? Atunci cind inteligența umană poate decripta un cod, poate trece dincolo de observația isteață, altfel accesibilă oricui capabil a scrie un aforism percutant sau un vers inspirat, și poate pune în evidență obiecte, spații, concepte care nu mai fuseseră ghicite pînă atunci și a căror importanță poate să se reveleze deplin numai în anii ce vor urma. Frecvență astfel, geometria e arta deschiderii ochilor. Pînă ieri puteai privi, dar nu puteai vedea. Experiența geometriei, dusă pînă la capăt, te învață că o operație intelligentă de analizare a unui fenomen te conduce la distincții esențiale, din-

colo de dificultate tehnică, care e doar un stagiu preliminar al încriptării. Înveți pe calea cea grea că orbirea noastră se datorează opreliștilor tehnice. Ne oprim pentru că nu putem calcula, cind de fapt miza era descoperirea acelei categorii care se află la capătul calculului. Să ducem munca pînă la capăt, să depăşim dificultatea, iar atunci cind nu avem unealta necesară, aşa cum nu a avut-o nici Myers și a trebuit să o inventeze, să ne recunoaștem datoria de a dezvolta instrumentarul necesar pînă cind el se perfecționează suficient de mult ca să dea un răspuns precis căutării noastre. Aceasta este concluzia etică a cărei extensie asupra literaturii se poate imagina.

SEMNAL

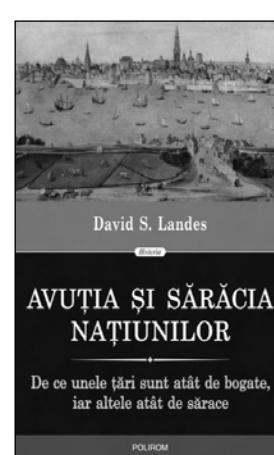

Cristian Ardelean, *Agenția*, carte publicată și în ediție digitală, colecția „Proză“, Editura Cartea Românească, 184 de pagini, 22.95 lei

În miezul unui oraș nedeterminat, un tînăr profesor de franceză încearcă să-și suplimeze veniturile, dar mai ales să scape de plictiseală prin intermediul pariurilor. Agenția devine *axis mundi*, casă și adăpost pentru o gamă largă de personaje dintr-o lume deosebită, legate de o improbabilă solidaritate: un tip solid și bun la suflet, o taximetristă care trebuie tratată corect politic sau un bătrîn al cărui ultim scop în viață rămîne lupta cu haosul.

Lovit de sansă după descoperirea unor puncturi excentrice, tînărul își joacă pînă la capăt cartea, pentru a strînge banii necesari unei viațe tîhnite. În mod previzibil, viața palpită a jocurilor de noroc oferă pasiune și adrenalina, dar niciodată stabilitate.

Un scurt roman despre hazard și felul în care omul, în micimea lui, se chinuie să dea sens oricărei întîmplări.

David S. Landes, *Avuția și săracia națiunilor. De ce unele țări sunt atât de bogate, iar altele atât de sărace*, traducere de Lucia Dos, carte publicată și în ediție digitală, colecția „Historia“, 576 de pagini, 54.95 lei

În ultimii 600 de ani, cele mai bogate economii din lume au fost în mare parte europene. În secolul XX însă, balanța a început să se incline în favoarea Asiei, unde țări precum Japonia au atins rate de creștere uluitoare. De ce unele națiuni s-au bucurat de succese economice remarcabile, în timp ce multe altele sunt încă afundate în săracie? David S. Landes explică acest fenomen, care a dat naștere multor dezbateri și controverse, prin interacțiunea complexă a trăsăturilor culturale și instituțiilor în care acestea se reflectă cu conjuncturile istorice. Dovodind o exceptională eruditie, analiza sa înaintează de la diferitele regiuni ale lumii la țările acestora, uneori cu paralele interesante, precum cele între Marea Britanie și Spania sau China și Japonia. *Avuția și săracia națiunilor* a devenit rapid bestseller după publicarea în Statele Unite și a fost tradusă în numeroase limbi.

Cannes 2013: o selecție pentru Steven Spielberg?

Lista filmelor selectate pentru cea de a 66-a ediție a Festivalului de la Cannes a fost făcută publică, declanșând un val de comentarii și analize în mass-media. „O selecție foarte franco-americană”, a afirmat „Le Figaro”, care se declară surprins de numărul mare de realizatori francezi de pe lista celor 19 filme aflate în competiție. De asemenea, ziarul notează încercarea lui Thierry Frémaux (directorul artistic al festivalului) de a opri orice polemică ce ar putea fi declanșată de această selecție, pe care gurile rele o cred întocmită spre a fi pe placul lui Steven Spielberg, președintele juriului la actuala ediție.

Dimineață Crossover

Cu Maria Balabaș
De luni până vineri, de la ora 9.05
La Radio România Cultural
și pe www.radioromaniacultural.ro și www.radiocultura.ro

Radio România Cultural

În vreme ce majoritatea jurnalelor franceze se entuziasmau că cinematografia națională este foarte bine reprezentată, mass-media din SUA își freca măinile de mulțumire că, în 2013, „croazeta nu este franceză, ci americană“.

Pentru „Variety“, această selecție predominant anglo-saxonă este „o mică surpriză“, iar „Los Angeles Times“ remarcă faptul că, „în ciuda aplecării sale pentru lungmetraje de autor, conducerea festivalului este fericită să și îmbogătească programul cu glamour american“.

Este foarte adevărat că multe dintre filmele aflate în acest an în competiție sau prezente în secțiunile paralele sănt produse la Hollywood: *Nebraska* de Alexander Payne, *Inside Llewyn Davis* al fraților Coen, *Behind the Candelabra* de Steven Soderbergh etc.

Noul film al lui Baz Luhrmann, *Marele Gatsby*, cu Leonardo DiCaprio și Carey Mulligan, va deschide, în acest an, festivalul.

Hollywood-ul pare tot mai interesat să se prezinte în forță la Cannes, remarcă „Le Figaro“. „Cred că putem utiliza Cannes-ul drept bază pentru o lansare mondială. Festivalul poate costa mult, dar cîștigăm și mai mult în termeni de publicitate“, explică Sue Knoll, directoarea de marketing a studiourilor Warner, citată de „Le Figaro“.

O astfel de lansare pe Croață poate costa și pînă la 5 milioane de dolari. Dar ce conține această sumă, cîtă vreme un film poate fi excelent reprezentat de „plataforma mediatică a festivalului“, după cum explică David Glasser, de la studiourile Weinstein, care sînt prezente anul acesta cu trei filme la Cannes: *The Immigrant*, *Only God Forgives* și *Fruitvale Station* (în secțiunea „Un Certain Regard“).

Englezii par și ei încîntați de selecția din acest an, regretînd totuși absența unui candidat britanic. „Este rețeta pentru un Cannes perfect“, scrie „The Telegraph“. În același timp, „The Hollywood Reporter“ comentează revenirea în competiție a cinemaului

chinez, cu *A Touch of Sin* al lui Jia Zhangke, un film „esențial pentru China, aflată în căutarea gloriei la Cannes“.

„Le Figaro“ întocmește și o listă scurtă a „marilor absenți de anul acesta“, cineasta ale căror nume nu se regăsesc în selecția finală. De ce nu apar? Motivele pot fi multiple: un timing prost, chestiune de gust sau... pentru a nu depăși numărul de filme prevăzut pentru selecție, crede „Le Figaro“. Anul acesta lipsesc Jim

Jarmusch, cu *Only Lovers Left Alive* (se zvonea inițial că va fi selectat), Terrence Malick cu *Knight of Cups*, Lars von Trier cu *Nymphomaniac* (probabil nu a fost iertat încă după derapajul din 2011), Luc Besson cu *Malavita* (pînă în ultima clipă s-a zvonit că acesta va fi marea întoarcere a lui Besson la Cannes) sau Jean-Pierre Jeunet, al cărui film *L'Extravagant Voyage du jeune et prodigieux T.S. Spivet* se pare că nu este încă gata.

Artistul lui Pink Floyd, Storm Thorgerson, a încetat din viață

Storm Thorgerson, artist grafic considerat drept „cel mai mare designer de coperte“ din muzica rock, a încetat din viață săptămîna trecută. Sub nume propriu sau sub

sigla companiei sale, Hipgnosis, Thorgerson și-a legat numele prin mai multe creații de cățiva dintre cei mai mari artiști precum Led Zeppelin, Peter Gabriel, Black Sabbath și, mai ales, Pink Floyd.

Relația dintre Floyd și Thorgerson a debutat la sfîrșitul anilor '60, cînd designerul a fost invitat să realizeze coperta celui de-al doilea lor disc, *A Saucerful of Secrets*. În acea perioadă, Thorgerson a format împreună cu Aubrey Powell firma de design Hipgnosis, la care, în anii următori, au apelat numeroși artiști, de la Yes la Led Zeppelin.

Creațile sale pentru Pink Floyd însă au intrat în istoria grupului și a muzicii: *Atom Heart Mother*, *Wish You Were Here*, *Dark Side of the Moon*, *Animals* etc. Cînd locul LP-urilor a început să fie luat de CD-uri, Hipgnosis și Thorgerson au trecut la videoclipuri (*Owner of a Lonely Heart* al lui Yes îi aparține).

„În vremea în care rockul se îndepărta de emoțiile iefuite ale erei jukebox-urilor și intra în era albumelor și a «muzicii pop ca artă», opera sa a devenit repede perechea perfectă a albumelor ale căror coperti le decora: sofisticată, deliberat noncomercială, gîndită să facă împreună cu muzica un întreg plin de sens“, serie „The Guardian“.

Votează discul de muzică clasică al anului 2013

Cele mai noi și interesante titluri numai la **Radio România Muzical**
Intră pe www.romania-muzical.ro
Ascultă, votează, comentează

Radio România Muzical

se audă în FM (97,6 și 104,8)
live online
www.romania-muzical.ro

Superman, încă „super” la 75 de ani

Pe 18 aprilie, în urmă cu exact 75 de ani, Superman își făcea debutul în primul număr al revistei „Action Comics“. Avea să fie primul supererou și inițiatorul unui nou panteon care numără și astăzi milioane de adepti. În toți acești ani, Superman nu și-a pierdut puterea de fascinație și nimeni nu știe să zică precis ce anume îl face atât de popular.

De la prima sa apariție, Superman s-a adaptat vremurilor. La început lupta pentru „adevăr și dreptate“; cind a izbucnit al Doilea Război Mondial, sloganul s-a schimbat în „adevăr, dreptate și modul de viață american“. A fost simbol al patriotismului SUA și a devenit mult mai uman și mai divers cultural din anii '70, mai ales după ce a fost interpretat de Christopher Reeve, în faimosul film din 1978.

„Superman se schimbă cu o rapiditate remarcabilă și, cu toate acestea, reușește, în mod paradoxal,

să proiecteze imaginea unei virtuți neschimbate“, este de părere Benjamin Saunders, profesor la Universitatea Oregon, care a scris *Do the Gods Wear Capes?*, un studiu academic al supereroilor. În cartea sa, Saunders crede că Superman, ca „prim supererou global“, își datoră popularitatea faptului că este o întrupare a Binelui. „În termenii culturii populare a secolului XX, el întruchipează noțiunea unui ideal Platonic al Binelui. Cind Superman este bine realizat, nu îmi este rușine să spun că el reprezintă o idee frumoasă.“ Anul acesta, Superman își serbează cea de a 75-a aniversare

cu o nouă serie de comics, *Superman Unchained*, și o foarte ambițioasă reimaginare pe marile ecrane, *Man of Steel*, regizată de Zack Snyder (*300, Watchmen*) și (co)scrisă și produsă de Christopher Nolan (trilogia *Batman*). Toată lumea se întreabă cum va arăta noul Superman imaginat de Zack Snyder. „Dar“, scrie „The Guardian“, „în cele din urmă, cu cît se schimbă mai mult, cu atit Superman rămâne același. Pentru că Superman nu este doar o ființă unică ce zboară deasupra noastră. Ca proiecție a dorințelor, speranțelor și temerilor noastre, Superman sătem noi“.

Boris Vian, superstar

La 54 de ani de la moartea sa, celebrul scriitor bate toate recordurile de vînzări pe Amazon cu o ediție de lux ce reproduce manuscrisul romanului *Spumei zilelor*.

Apariția acestei cărți, scrie „Le Point“, a beneficiat doar de cîteva rînduri în presă. „Supremă eroare comercială! Costă 119 euro. Dar ce carte! (...) Pentru Vian, succesul a depășit prevedinile cele mai optimiste. În cîteva ore, această operă de artă, imprimată în numai 1.000 de exemplare, s-a vîndut ca piinea caldă, epuizindu-se jumătate din tiraj.“

Editura Saint-Pères, care a scos ediția de lux a *Spumei zilelor*, nu este la prima inițiativă de acest gen. Anul trecut a comercializat o reproducere a manuscrisului romanului *Igiena asasinului* al lui Amélie Nothomb.

În aceste zile, Vian este foarte popular în Franță, după vernisajul unei expoziții care îi este dedicată și premiera adaptării cinematografice a *Spumei zilelor*, semnată de Michel Gondry.

Pagini realizate de Dragoș Cojocaru

American Psycho, versiunea melodică

Un musical bazat pe faimosul roman al lui Bret Easton Ellis, *American Psycho*, va avea premieră mondială la Londra, în acest an.

Despre spectacol se vorbește de mai multă vreme, dar, după luni de speculații, i-a fost anunțată premieră în decembrie, scrie „The Guardian“. Este produs de compania londoneză Headlong și promovat sub sloganul „A bloody satire“.

Scenariul este scris de Roberto Aguirre-Sacasa, cunoscut mai ales pentru munca sa la serialul TV american *Glee*, dar și pentru producția Broadway *Spider-Man: Turn Off the Dark*. Muzica și versurile îi aparțin lui Duncan Sheik, laureat al Premiului Grammy și cunoscut mai ales pentru single-ul său de debut din 1996, *Barely Breathing*.

Hannibal plătește pentru atentatul de la Boston

Cel de-al patrulea episod al noului serial avându-l ca personaj central pe doctorul Hannibal Lecter a fost anulat în urma atentatelor din SUA. Dar „climatul de psihoză“ instalat după atentatul de la Boston a lovit nu numai acest serial difuzat de NBC, ci și seriile *Revolution* (în care era arătată explozia unei bombe nucleare) și *Castle* (un episod în care este dezamorsată o bombă).

În acest episod din *Hannibal*, mai mulți copii erau răpiți și condiționați să se omoare între ei. Speriat de reacția publicului, producătorul Bryan Fuller a cerut NBC-ului să nu difuzeze episodul.

Prequel al romanului *Tăcerea mieilor*, serialul *Hannibal* povesteste relația dintre agentul FBI Will Graham și psihopatul Hannibal Lecter, interpretat de Mads Mikkelsen.

**e-BOOK-uri
POLIROM
și CARTEA ROMÂNEASCĂ**

500
de titluri
disponibile

www.polirom.ro

Proiect realizat în colaborare cu

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași“. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași“.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Oltița Cîntec.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu.

TV: Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chiruță, Georgel Costiță, Veronica D. Niculescu, Elena Vladăreanu.

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sârbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolelor îi aparține autorului >
Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

Zgomot

Sint zile in care mi-aș fi dorit ca bormașina și picamărul să nu fi fost încă inventate, să trăim într-o epocă primitivă și calmă, în care pur și simplu nu poți găuri peretii și nu poți sparge asfaltul. Nu cred că muri nimici din asta, n-ar apărea crizele existențiale colective, lucrurile ar rămâne neatînse, greu de ciobit și de spart.

Ar fi fost, poate, mai bine dacă stuttgardezel Wilhelm Fein ar fi avut alte treburi în anul 1895 decât să inventeze mașina electrică de găurit. M-aș fi bucurat să-i plăcă belota și berea, poate chiar și rozcicrucianismul. Ce i-a trebuit inginerului francez German Sommerier (nu e o glumă, chiar aşa îl cheamă) să-i dea prin cap că s-ar putea să termine mai repede tunelul Mont Cenis dacă inventează oraarea numită picamăr? Sigur, n-o să mă pun eu acum în calea progresului, dar mi-aș dori un progres tăcut, fără zgromot.

Dacă m-aș pricepe că de căt la inginerie și mașini, aş inventa bormașina și picamărul silentioase. Foehnul și robotul de bucătărie silentioase. Aspiratorul cu căști. Ori ce, numai să nu se-audă nimic, iar zgromotul furnalelor să fie la fel de blînd ca torsul unei pisici. M-am gîndit la toate acestea într-o dimineață în care patru bormașini au început simultan să găurească pereții din jurul ferestrelor mele, pentru reabilitarea termică a blocului. Astă după ce luni de zile am auzit bormașinile din jurul ferestrelor tuturor celorlați vecini ai meu.

În fața blocului meu, se construiește alt bloc. La o stradă distanță de strada mea, se lucrează noaptea cu picamărul. În curtea interioară spre care dau geamurile de la dormitor, un individ care stă la curte pune o dată la două nopți muzică pentru nai, scoate boxele pe verandă și dă sonorul la maximum. Podeaua mea e atât de subțire, încît mi se-nțimplă să aud tot ce vorbesc vecinii de jos. Iar vecinii mei de jos sănt un fel de cenaclu masculin și nocturn, în stare să discute pînă la 8 dimineață.

Îmi vine să fac poanta aia cu „mult zgromot pentru nimic“, dar mă abțin.

ISSN 1584-8272

La vînătoare, fără armă

Film

Iulia Blaga

În *Vînătoarea/Jagten*, un educator dintr-un orășel danez e acuzat de abuz sexual de către o fetiță geloasă că nu i-a acordat suficientă atenție. Educatorul – un profesor disponibilizat care locuiește singur cu cîinele și își vede de viață de om divorțat, cu un copil pe care îl vede din cînd în cînd – e luat prin surprindere de acest eveniment.

Total începe ca o glumă proastă luată în serios de maturi și care se umflă pînă dă în clopot. De fapt, cel care dă în clopot e chiar eroul. Trece mult timp pînă să reușească să nu mai suporte nedreptatea, șicanele, ura celor care pînă mai ieri îl respectau (tatăl fetiței îi era cel mai bun prieten) și să tragă o sănătoasă criză de nervi în biserică. Pentru un român verde care își apără cu pieptul dezgolit nu doar rîul, ramul, dar și locul de parcare și onoarea de a nu coborî cineva din autobuz înaintea lui, conduită lui Lucas e incredibilă. Dar, și dacă spectatorul e un cetățean mai puțin nevricos și tarat cum e românul, tot pare ciudat. A recunoscut-o și regizorul, Tomas Vinterberg, care a spus în interviu acordat revistei „Suplimentul de cultură“ că există în Scandinavia un soi de „politețe creștinească și mediorică“ pe care nu o apreciază prea

mult. Nuanța ironică nu e vizibilă din film. Revin: e aproape incredibil că cineva acuzat de o faptă atât de gravă poate fi atât de bine crescut încît să stea cu miinile în sănătoșe și să tezeze și să-ți săptă la cei alături să-și dea seama că au greșit. Oricît de bun actor ar fi Mads Mikkelsen – distins anul trecut, la Cannes, cu Premiul de interpretare –, povestea e construită pe nisip.

Dar dincolo de povestea în sine și de cum percepem *Vînătoarea*, există un fond la care face referire un alt film la care iarăși n-am vibrat, dimpotrivă – *Intr-o lume mai bună/Hævnen*, de Susanne Bier, un film mult prea premiat al anului 2010, inclusiv cu Oscarul pentru film vorbit în altă limbă decit engleză (explicabil, la cît de conformist era). În filmul Susannei Bier, un tătic moment neverosimil: un tătic acceptă să fie umilit de un golani față copiilor numai pentru a le da un exemplu de conduită și să-i învețe că răzbunarea e arma prostului. De fapt, acel moment care părăsește uluior de burghez (și ilogic chiar și dpdv psihologic), coroborat cu comportamentul politicos al lui Lucas, pare să indice o diferență culturală pe care nu o pot percepe și basta. Dar, dacă ar fi s-o percep, astă s-ar întîmpla dincolo de poveste și de intenția autorilor, ca și cum demersul lor ar provoca reflexul revelării unor mentalități mai greu decelabile. Susanne Bier a făcut un film conformist și plin de intenții bune, dar, fără să vrea – ca și Tomas Vinterberg –, a surprins o societate bigotă, în stare să inventeze drame ca să treacă timpul – pentru că nu are, de fapt, prea mari probleme. O prietenă a fost mai

demult acostată de un cerșetor prin Sibiu. „Nu am bani“, i-a spus. Cerșetorul a insistat. Fata i-a spus din nou că nu are bani. „Dar dacă ai avea, mi-ai da?“, s-a repliat acesta. Așa și cu cele două filme.

Bunica nu aterizează încă

Cea mai nouă comedie produsă de MediaPro Pictures mizează aproape exclusiv pe popularitatea Stelei Popescu. Avea și de ce. Stela Popescu e o actriță foarte iubită de public și foarte nedreptățită de cinema. Dar *Mamaia* nu dorește să o pună pe un soclu sau să recuperizeze timpul pierdut. Actrița are mult mai puțină vîră chiar și față de arhicunoscuta reclamă la Catena. Nu mai vorbim de latura mămoasă și împăciuitoare pe care bine i-o intuise Radu Jude în *Toată lumea din familia noastră*. Din păcate, vîrva Stelei Popescu e acum vătuită de mină regizorului. Lipsită de obișnuita ei coamă roșcată, ea joacă o doamnă în vîrstă care se luptă (cu duhul blîndeții)

cu un rechin al imobiliarelor (Valentin Teodosiu). Acesta vrea să o dea afară din casă pentru a demola, ea se apără cu tot felul de trucuri nevinovate, rememorînd de fapt în prezent întreaga odissee pentru un puști precoce. Fată de *Nașa* (model de comedie autohtonă de public pe care l-am lăudat la vremea lui pentru că nu era vulgar și avea coerentă și chiar haz), *Mamaia* trage barca pe uscat. E mai puțin film de cinema și mai mult producție de televiziune, unde ritmul e altul, iar sentimentele și reacțiile personajelor sunt de cele mai multe ori mimate. Păcat. MediaPro Pictures și-a propus să echilibreze piața cu comedii, dar îi lipsesc scenariile de calitate.

Vînătoarea/Jagten. Regia: Tomas Vinterberg. Cu: Mads Mikkelsen, Thomas Bo Larsen, Alexandra Rapaport

Intr-o lume mai bună/Hævnen. Regia: Susanne Bier. Cu: Mikael Persbrandt, Trine Dyrholm, Ulrich Thomsen

Mamaia. Regia: Jesùs del Cerro. Cu: Stela Popescu, Valentin Teodosiu, Adrian Vănică

Educație cu Bobi

— Hai, să trăiești, Bobi!

— O, ce faci, măi, Daniele, iar te-ai blocat în trafic și te-ai gîndit să mă suni?

— Păi, ce naiba să fac, să mă uit la semafoare? Ia zi, cum îți merge?

— Bine, acum îs la studio.

— Atunci nu te țin mult.

Voi am să te întreb, cînd ai fost ultima oară la mine și ai stat cu fiu-miu dimineață, l-ai învățat vreo poezie?

— Da, că-mi tot dădea cu mingea în cap și trebuia să-i captez cumva atenția.

— Ti-am zis că are talent la fotbal. Auzi, mă, da' cum naiba sună poezia asta, că nu reușesc să-mi dau seama din ce zice Mircea. Ceva cu un tren?

— E așa: trece trenul printre munți...

— Stai puțin, că vreau să notez ca s-o repet cu el acasă. Deci... munți, aşa...

— Ca un șarpe lung, încărcat cu deținuți, ah, ce dureros.

— Tu-ți morții mă-tii de taximetrist! Ia uite ce-mi face asta, măi! Așa... șarpe lung... deținuți... ce dureros. Ce-i dureros, aşa e textul sau îți dădea fiu-miu cu mingea?

— Textul, textul.

— O fi bine să-l învăț o poezie cu versuri despre durere? Să nu plîngă prin somn, mă gîndesc.

— Stai liniștit, că i-am zis-o cu intonație veselă.

— Ah, ce dureroooos! Ca ceva pozitiv, înțelegi?

— Ah, ce dureros!

— Mai vesel.

— Aaaah, ce dureroooos, scuteristul curului! Băi, se bagă de parcă ar fi strada lui tac-su. E bine aşa?

— Puțin prea vesel, dar e ok.

— Zi-mi continuarea.

— Zice aşa: și-i lasă în Poarta Albă, ah, ce dureros...

— ...Poarta Albă... asta e pe undeva pe la mare, nu?

— Da, pe unde se varsă Dunărea.

— Si bag aceeași intonație la dureros?

— Poți s-o schimbi puțin, să nu fie redundant.

— Ok, mama. Si mai no-

tează aşa: deci... sentință, să ajung în dungi și lanțuri, ah ce dureros, și să sap, Doamne, la sănțuri, ah, ce dureros.

— ...Sânțuri... dureros. Ga-ta, prietene, am scris-o. Pînă ajungi din nou la mine, o s-o știe la perfecție.

— Mai bine recitar de cît fotbalist. Îi stimulăm memoria.

— Auzi, dar totuși nu era mai bine dacă l-învățai pe aia cu Zdreanță?

— Nu, mi se pare prea violentă, la doi ani jumate. Vrei să plîngă noaptea?

Voi n-ați întrebat **FĂRĂ ZAHĂR** vă răspunde

Bobi

Si finalul: acolo-i piinea mai neagră, ah, ce dureros.

— Gata, frățioare, am scris-o. Deci e despre o pușcărie, să înțeleag.

— Da, dar subiectul e chiar romantic. Plus că pot să-i zici lui Mircea că, dacă nu face la olită, îl duci la Poarta Albă. Eventual completezi poezia, să sună rimat.

— Păi bagă repede niște versuri, că tu ești poetul.

— Scrică aşa: dacă nu fac la olită, ah, ce dureros, tata o să-mi dea sentință, ah, ce dureros...

— Mai degrabă mama, eu nu-l cert.